Mr. S. Ryndyk
1538 N. Oakley
Chicago, 22, Ill. USA

НОВІ ДНІ

· NOWI DNI ·

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАНИЙ МІСЯЧНИК

РІК IV ЛИПЕНЬ — 1953 — JULY Ч. 42

Український танок "Тропотянка" у виконанні державного ансамблю танцю УРСР (Київ). На передньому пляні краща солістка ансамблю Ф. Бабак.

РОСІЙСЬКИЙ ІМПЕРІЯЛІЗМ ТА ЕКСПОРТ ЛІТЕРАТУРИ

У "Літерат. Газеті" за 30. 4. 1953 р. вміщено статтю Г. Філіпова про переклади з радянських видань. Містимо тут уривки з цієї статті (фактичну частину її), з якої видно, що Росія ставиться до "меншого брата" з недовірою і з погордою, тому не дозволяє на переклади книг українських письменників.

Справді, коли взяти факт, що за 1951 р. у радянських сателітах було видано 2000 назов книг радянських письменників, а протягом 1951 і 1952 років у 28 країнах було видано лише 45 назов українських письменників, то сумніватися в імперіяльній політиці Москви нема підстав. Коли припустити, що росіян є 90 мільйонів, а українців тільки 45, то за рік мало б бути перекладено не 22.5 назви творів українських письменників, а коло 700!

Відомо, що літературні твори інших поневолених в СРСР народів перекладаються ще менше і вони на загальному стані цих чисел значення не матимуть взагалі.

Але дамо слово Г. Філіпову:

"Маштаби поширення радянської літератури за рубежем нашої Батьківщини справді грандіозні. Досить сказати, що в країнах народної демократії тільки в 1951 році було видано понад дві тисячі назв книг радянських письменників загальним тиражем більше 30 мільйонів примірників.

З кожним роком зростає попит на радянську книгу. Якщо порівнювати попит на радянську книгу в Чехословаччині з 1947 роком, то виявиться, що в 1948 році поширення радянської книги виросло вдвоє, в 1949 році — в п'ять раз, в 1950 — в одинадцять

(Зак. на стор. 32).

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

8. П. Горбатюк, Кенора, Онт. 1
9. М. Гнатів, Вінніпег, Ман. 1
1. І. Палка, Торонто 1
2. В. Томашевський, Отава, Онт. 1
3. Д. Н., Ньюпорт, Австралія 1
4. С. Яворський, Мідовбан, Австралія 1
5. Ф. Бойко, Торонто 1
6. Д. Грушецький, Міннеаполіс, США, ... 1
7. о. Б. Яковкевич, Шіго, Саск., Канада 1

НА ПРЕСОВИЙ ФОНД ЖЕРТВУВАЛИ:

3. П. Карпенко-Криниця 25.00
4. Круцько З., Вінніпег, Ман. 1.00
5. Ю. Ілінський, Балтімора, США 1.00
1. М. Гнідь, Торонто 2.00
2. Н. Н., Детройт, США 1.00

Дякуємо всім згаданим тут особам за допомогу й кличемо всіх наших читачів піти на зустріч у розбудові журналу. **Адміністрація**

"НОВІ ДНІ"

Універсальний ілюстрований місячник. Видає в-во "Нові Дні", головний редактор — Петро Волиняк.

Умови передплати:

Канада — річна: $ 3.00, піврічна: $ 1.75.

США — річна: $3.50 американських, піврічна: $2.00 американських

ЗМІНА АДРЕСИ: 10 центів (можна канадійськими поштовими марками).

Замовлення і гроші слати на адресу:

NOWI DNI
Box 452, Term. " A "
Toronto. Ontario. Canada.

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

A. Bondarenko, 123 Notting Hill Gate, London, W. 11. England

Передплата в Анґлії: річна — 1½ фунта.

В Аргентині: "Peremoha"
25 de Mayo 479 (26)
Buenos Aires,
Argentina.

Передплата в Аргентині: річна — 25 пезів, піврічна — 15 пезів.

В ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Веретенченко О. — Метелики жовтого листя 1
Діма — Золотими нитками шиє 1
Смотрич О. — Вартовий і розбійник 2
Любченко А. — Щоденник 5
Чорногай В. — Поема всепереможнього оптимізму 7
Лут Ю. — Батурин 11
Скорупський В. — Три поезії 12
Ющенко О. — Із збірки "До рідної землі" 13
Щербина Н. — Син-темперацизм 15
Жилко Ф. — Нотатки про сучасну українську літературну мову 16
Сивенко Б. — Український "день шанси" 18
Ротань А. — Рибництво на Дніпрі 20
Проф. Сластененко Є. П. — Цікаве з природи 21
Китастий Г. — Дві декади українського мистецтва — в Москві 22
Ілюстрації. Рецензії. Нотатки про культурне життя в Україні і в Канаді. Листування редакції.

НАЙ ВІДЖИВНІШИЙ
СТРАВНІШИЙ
ДЕШЕВШИЙ ХАРЧ,

ЩО МАЄ В СОБІ ВСІ ВІТАМІНИ, ЦЕ

МОЛОКО

І МОЛОЧНІ

ПЕРЕТВОРИ

СПОЖИВАЙТЕ
ВИСОКОВАРТНІ ПРОДУКТИ
ЄДИНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОЧАРНІ

ROGERS DAIRY Ltd.

459 Rogers Road, Toronto, Ont.
Phone: JU. 7193.

"Nowi Dni", a Ukrainian Monthly. Editor: Petro Wolyniak.
Address: Nowi Dni, Box 452, Term "A", Toronto, Ont., Canada

Authorized as second class mail, Post Office Dept., Ottawa. Printed by: The Basilian Press.

Олекса Веретенченко

**
*

Метелики жовтого листя
Кружляли в саду старім.
З небесного лука — стріли,
І закотом вдарив грім.

— Тікаймо, бо я боюся!
— Гей, дівчино, не пущу! —
Для юнок рятунок — цілунок —
Від холоду і дощу!

Над нами шуміла злива,
Під нами пливла земля,
А ми нап'яли вітрила
Любовного корабля.

О, бідна, промокла одежа!
О, тіла твого краса!
На плечі, на груди спадала
Важка чорноруса коса.

Потоки води живої
Стікали на лиця худі...
Одного не можу сказати,
Чи плакали ми тоді?

Нежданно за хмарами сонце
Спалахнуло — і вітер затих.
— Ніяка тебе стихія
Не вирве із рук моїх!

Здавалось, то був і справді
Потопу великого час, —
І людство усього світу
Початок взяло від нас.

Діма

*
**

Золотими нитками шиє,
Вишиває сонце листок...
Я під дерево стала, — на шию
Мені впав золотий разок.

Заблищали сонячні перли,
Мов у люстрі, в воді голубій.
І здалося: ще юність не вмерла
У душі помутнілій моїй.

Захотілося знову побігти,
Як колись, жартівливим дівчам,
Разом з вітром... Гукнути до всіх тих,
Що в них тінь, ніби ніч в очах:

— Подивіться, погляньте: в житті є
Стільки гарного, стільки краси! —
Золотими нитками шиє,
Вишиває сонце ліси...

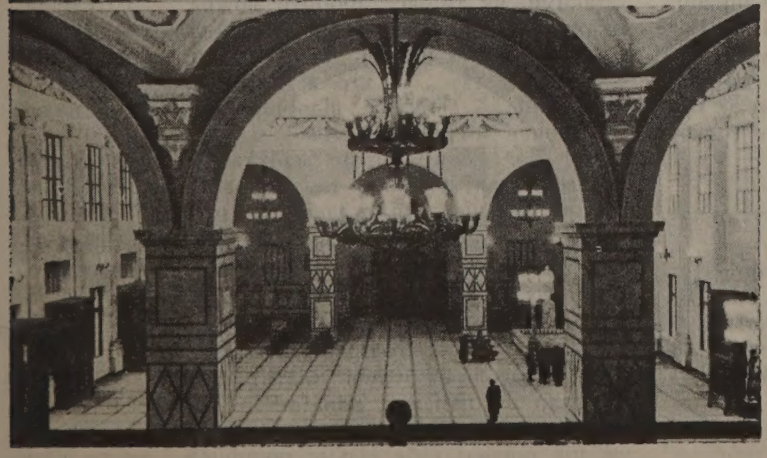

На цьому фоті — нова будова в Харкові: залізничний вокзал. Харків — найбільший вузол не тільки України, а разом і один з найбільших в СРСР.

Це — одна з кращих будов нашого Харкова. Масивна колонада підпирає портик, над яким установлено скульптурні групи. По боках знімаються дві ажурні вежі. Вся будова облицьована інкерманським камінем-вапняком.

Велике враження робить центральна заля, стеля якої має найбільший в СРСР хрещатий звід. Стеля прикрашена фресками. Стіни оздоблені природнім мармуром, кольоровим камінням, українською керамікою, багатим ліпленням. На висоті 26 метрів висить велика люстра.

Весь нижній поверх і два тунелі, що йдуть до плятформ, облицьовані білими полив'яними плитками.

Ця будова збудована за проєктом архітектів Г. Волошинова, Є. Лимаря, Б. Мезенцева та інж.-конструктора С. Філінова.

На знимці: нагорі — загальний вигляд вокзалу; внизу — головна заля.

Олександер СМОТРИЧ

ВАРТОВИЙ І РОЗБІЙНИК

(З циклу **"Нічний свист"**)

"Гей, ти там!" озвався той, що сидів у льоху і дивився крізь вузеньке віконце.

"Чого тобі?" за якусь мить озвався той, що стояв неподалеку льоху і скоса поглядав на загратоване віконечко.

"Мені?.. Я хочу щось тобі сказати..." відповів в'язень.

"Мені веліли не розмовляти з тобою... А будеш говорити — веліли штурхнути палицею межи грати — тобі межи очі, зрозумів?" промовив вартовий і зручніше сперся на палицю з гострим металевим неконечником. В'язень засміявся і сказав:

"О-ввa! Та я бачу, що ти молодець! Ти мабуть і в Бога не віруєш, а?"

"Ну, ти краще не балакай! Чого ж би я не вірував?.."

"Та я бачу, що ти дуже віриш у свого господаря! Та так, що на Бога, бач, і віри в тебе не лишилося!" відповів в'язень і знову засміявся. Вартовий схопив у руку палицю і мало не закричав:

"Не замовкнеш — штурхну! Говориш, ніби не знаєш, що тебе чекає завтра!"

"А вже ж, що не знаю! А може твій господар змилується і скаже випустити мене на всі чотири вітри! Як можеш знати?.. І ти своєму господареві не можеш в душу заглянути!.. От випусте, а я тоді з тобою порахуюся!"

"Він тебе випусте! Чекай, чекай! От завтра обріжуть тобі п'яти, як поганому циганові, та прикладуть кінського волосу до п'ят, щоб приросло, а там уже може й випустять на всі чотири вітри — та вже не дуже літатимеш, голубе!" нарешті скінчив вартовий і з презирством сплюнув. В'язень помовчав трохи, потім знову озвався:

"Гаразд... Так зроблять — вийде на твоє! Тоді подякуєш Богові, а ні... то вже сам на себе ремствуй! А я тобі вже таку смерть придумаю, що тобі й не снилося! Бо так ще ніхто не помирав!"

"Тобі мабуть самому дуже моторошно, що ти мене так лякаєш?! Ти, як кабан, що не хоче бути зарізаним!" сказав вартовий і засміявся.

"А за твій гострий язик, я його тобі виріжу, а твоїй нареченій скажу його засмажити і на послідок ти його з'їси без солі, сучий сину!" сказав в'язень і вчепився обома руками за грати й плюнув. Але ту ж мить відскочив і вдарився головою об стіну. Вартовий забрав палицю і сказав:

"Зрозумів?!"

В'язень мовчав якусь мить, потім знову підійшов до віконця і промовив:

"Ти про мене багато не думай! Ти краще думай про себе... Ти подумай, що буде з тобою, якщо твій господар змилується наді мною! Я й сам не можу тобі сказати, що з тобою буде! Хіба проковтнеш свою полицю! А я вже напевно спатиму з твоєю нареченою!.. Гей, ти маєш наречену?.. Ну, хто лежачого б'є?.. Це, брат, не штука! Ти ось про що подумай! А я прийду до тебе — ти спатимеш! — а я подумаю — сплячого не б'ють — і розбужу — і скажу тобі взяти ножа, а тоді свого дістану, і чесно, брате... А ти?.. Знаю, тебе поставили тут, як якесь опудало, щоб ти мене стеріг, ну й стережи — собачу, брате, службу маєш... Не бійся твій господар спить... і може спить з твоєю нареченою... а вдень ти — спатимеш, і знову твій господар, може, буде з твоєю нареченою!"

В'язень засміявся. Вартовий дивився на загратоване віконечко й мовчав. В'язень знову вчепився обома руками за грати і промовив:

"Ну, та це я в жарт..."

"Я бачу, що тобі дуже хочеться жартувати!" сказав вартовий і з презирством усміхнувся. "Ти, як той пес, якого ведуть бити різками, а він хвостом крутить і лащиться!"

"А я от скажу тобі щось!.." промовив в'язень і посміхнувся. Вартовий позіхнув і байдуже подивився на місяць, що був повний і дуже ясний, потім сказав:

"Лиши краще собі!"

"Та ти, я бачу, нічого не знаєш! А може ти востаннє дивишся на місяць!" вигукнув в'язень і засміявся.

"Ти може й дивишся на нього востаннє!" сказав вартовий і знову байдуже позіхнув.

"Мені звідси не видно! Хібащо на твоїй пиці! От мабуть повний місяць! Знаєш, у таку ніч гаразд тільки свиснути і щоб аж піна була на коні!"

"На краденому коні, га?" сказав вартовий і засміявся.

"Дурню, та ж кінь не знає, чи він крадений, чи ні! Йому що?! Одначе, ти б не сів на всякого коня!.. Тебе б не захотів усякий кінь!.. Я бачу, що ти якийсь слабий на ноги! Мнешся на них, як старий дід! І, якби не палиця, то мабуть уже впав би! А я тобі щось скажу!"

"Я бачу, що тобі дуже хочеться говорити! Знаєш, отак і мій дід говорив перед смертю... Ніяк наговоритися не міг! І всі знали, що це він так перед смертю! Так і ти! Ще добре буде, якщо тобі обріжуть п'яти, а то... хіба я знаю?.. З такими, як ти, все зробити можна — і буде по закону!.." сказав вартовий і відійшов трохи вбік. В'язень мовчав якийсь час, потім промовив:

"Гей, ти там... А хто ж я, на твою думку?.."

"Злодій..." байдуже відповів вартовий і палицею почав колупати землю.

"О! Ти знаєш! Е, це мабуть так тобі сказав твій господар! Одначе, ти здорово слухаєш його! Ну, що він ще тобі сказав про мене?.."

"Та про тебе тут кожний знає! Тепер все вияснить ся!.. Ти може й убивця!" відповів вартовий.

"Чекай! От змилується наді мною твій господар, і буду! І всі тоді довідаються, що я убивця, а ти нічого не будеш знати!.. Дивися — твій господар — пан над панами! — захоче і змилується, а ти і змилуватися не можеш! Ти, як кізяк під ногою: тебе візьми розмішай і масти хату

— ти грітимеш! Підкинь ногою — летітимеш! А сам ти нічого не можеш, а?.. От тобі веліли зі мною не говорити, ти й мовчиш, як той сич! А може я хочу тобі щось сказати цікаве для тебе!.. Говори до кізяка!"

В'язень засміявся. Вартовий обіперся на палицю й промовив:

"Штурхну межи очі й будеш знати! А от захочу і штурхну! Я, брат, можу! А ти — сиди там, поки сидиш, і мовчи!"

"О-вва! Ти — можеш! Тобі сказали так — от і можеш! А не сказали б?.. Ну, а сказали б мене поцілувати в .... От ти б і поцілував! А мені чого мовчати! Говорив же твій дід перед смертю, га? Ти ж не запхав йому рота палицею! Ти й стережеш мене тут, бо тобі так сказали — поставили й ти стоїш, як опудало з палицею... Та тільки я не горобець, брате! Ти стоїш, а твій господар може добирається до твоєї дівчини... Старий у тебе господар... і душа у нього вся чорна... у нього й на обличчі видно, що душа у нього чорна... Дивися, і коней він все тримає чорних... і ти у нього чорний... Е ні, ти білий, як сметаною политий, а всеодно — душа в тебе чорна... і на душі в тебе чорно... і тому ти дивишся на місяць... Нічого ти не можеш!.. Стоїш тут, а піти нікуди не можеш! Стоїш і слово сказати боїшся!... А мені сказати, що плюнути! Все, що хочу — можу сказати... Та ти знаєш, що я зараз більше на волі, як ти зі своєю палицею... Та ти, брате, і до дівчини зараз не підеш. А я — що вже що, а як тільки надумаю, як тільки мені захочеться до дівчини, то, брате, які б не були стіни, чи вода, чи огонь — все рознесу, перепливу й перейду!"

"А ти спробуй!" сказав вартовий і засміявся.

"А я не хочу зараз! Ти — хочеш! Мене не піддуриш! От і на місяць дивився, і мабуть зараз дивишся... Що з того?.. А мені й тут непогано! І ти мене стережеш!.. Гей ти! Дивися — добре стережи, а не встережеш — сам тут опинишся по волі свого господаря, дурню!"

В'язень засміявся. Вартовий схопив палицю і став навпроти віконця.

"Ану будь тихо! А то й ранку не дочекаєшся! І так з тобою задовго панькаються!.." майже прошипів він.

"Чого ж ти сердишся? Я ж тебе жалкую... Бачу, нудиться твоя душа тут зі мною... Я — злодій! А ти при чому тут?... А знаєш... Господар твій чоловік побожний — одних образів у нього скільки?.. Ти мабуть бачив, а?.. А от скажу йому завтра, що моя душа перед смертю хоче покаятися... Скажу йому, щоб вінченця з манастиря закликав... А ченцеві скажу, що дуже мені хочеться до манастиря — гріхи усі замолити... І випустить мене твій господар! Хіба він зможе не випустити?! Та ти знаєш, чи ні, що мене один уже так випустив!.. Їйжебогу — випустив! А я по тому його сина, що так, як ти зараз, мене стеріг, і палицею штурхав межи очі — от ще й досі у мене на лобі знак залишився... Хочеш подивитися?.. Так я того синка замість себе на той світ відправив — царство йому небесне, а мені й тут якраз впору... доріг багато, і кожна дорога кудись веде... остання може й буде в манастир... та я про це ще не хочу думати... Знаєш, у чернечих келіях тісно і повітря, як зараз тут у льоху... хіба померти непогано... І ще один я знаю спосіб, як звідси мені вийти, та тобі не скажу! Будь дурний! І думай, що дуже розумний! А потім сам побачиш, що дурний, та не дуже в тебе буде часу на самого себе дивитися! Скажи своїй нареченій, щоб купила свічку! Бо чого доброго і свічки не встигне купити, але я їй сам скажу, щоб купила багато свічок... Та вже не для тебе, брате... а для — мене, бо я люблю, щоб світло було, коли я гуляю! Зрозумів? Ну, а якесь винце знайдеться в твого господаря... От не навів твого господаря Бог посадити мене в льох з винними бочками — я б може тоді й досидів у нього до самого ранку... Люблю!.. Ех, брате, шкода мені, що ти такий нерозумний! Ну, та нема чого робити! А шкода!.. Я знаю — тобі щось платить твій господар. І може часом і тобі перепаде якась, тобою ж вкрадена, пляшечка винця, а?.. І ти мабуть грішиш потрошки... Я не люблю потрошки... А ти, як та миша скребеш, скребеш, аж противно слухати... Ну, та миша інакше не може... і зубки в неї дрібненькі, і сили стільки, що черевиком можна розтоптати... Не люблю я вашого брата... Та ти мабуть і свистиш, як миша, а? А я..."

В'язень взяв у рот два пальці і свиснув, але ту ж мить знову відскочив від вікна, потім зігнувся і схопився обома руками за палицю і, міцно тримаючи в руці палицю вартового, розсміявся. Вартовий якусь мить розгублено оглядався, потім нахилився до віконця і прошепотів:

"Віддай... гей, чуєш — віддай!.."

В'язень схопив його за пальці і потягнув його до себе.

"Пусти!.." прошепотів вартовий і скривився від болю.

"Сказала рибка, що попалася на гачок! Рибка йде на черв'яка, а ти ось попався на свист, голубе!.. А будеш кричати — переконаєшся, чи таки добре вигострив наконечник на палиці, чи ні... Ну, це я ще встигну!.. Тепер ми поговоримо — по щирості!.. Я сиджу в тебе, а ти — в мене, а?.."

В'язень засміявся і ще міцніше затиснув руку вартового в пальцях.

"Що? Трохи боляче?.. А ти потерпи трохи... От не навів Бог твого господаря мене зв'язати!.. А раз мене вже й в'язали... І знову Бог не навів узяти міцніших мотузок... А зуби в мене здорові, брате... Хочеш, може, скуштувати?.. Ти тільки цить! Ти не забувай, що живий стає мертвим швидше, як ти можеш відкрити свою пельку, або кліпнути віями!.. Я, брате, вже на волі... От не знаю тільки, що мені робити з тобою?!"

"Пусти!.." простогнав вартовий і знову скривився від болю. В'язень засміявся, потім промовив:

"А ти мене дуже пускав, а?.. Ну, знаєш, відпустити тебе я ще завжди встигну... Ще ніч! Скільки ще до ранку!.. Дивися — чого захотів!.. А може мені не хочеться тебе відпустити, а?... А може я тебе триматиму отак до ранку, аж прийде сюди твій господар, і скаже — що скаже?! А може скаже, щоб тобі жаба дала цицьки. а?.. А може він подивиться на тебе й побачить, що вже дала, а?.. Ну, знаєш, я не знаю, що мені з тобою

зробити... Вбити?.. Знаєш, воно якось не зовсім чесно буде... Проте, можна і вбити! Це ж ти мені завтра збирався обрізувати шкіру на п'ятах, ще й кінського волосся прикласти... Знаю, знаю! Не ти, брате, цю штуку придумав!.. Ти знав, що зі мною робити, а я тепер вже й не знаю, що мені з тобою робити! Жити мабуть тобі хочеться, а?.. Ти може думаєш, що мені не хочеться?.."

В'язень знову засміявся, потім споважнів і промовив:

"Не вірю я тобі! Це найгірше, брате... для тебе найгірше... Помилувати?.. Чому б і не помилувати, однак... А от і говорити з тобою не маю багато часу! Мушу ще й на місяць трохи подивитися! А то ти дуже розумний — сам дивився, а мені не захотів дати подивитися, а місяць гарний... Ну, що мені робити?.. Чорт, була б під рукою мотузка прив'язав би тебе тут на зжер твому господареві, та нема мотузки... Зачекай! Ти мабуть і ключ маєш, а?.. Знаєш, мені не дуже щось хочеться вивалювати двері... Твій господар спить — не хочеться мені його будити... Ти може думаєш, що я боюся твого господаря?! Та я захочу, і буду тут сидіти до ранку з тобою! А що?! Прийде твій господар, а я йому скажу, що ти хотів мене випустити, а я не захотів! Ну, ти тільки не думай, що я такий дурний! Я ще сам прийду до твого господаря! Ти мусиш знати це, бо я так хочу! Тепер ти мусиш, що я хочу! А ну дивися — ключ в кишені?..."

Вартовий ще більше скривився від болю і прошепотів:

"Нема..."

"Шкода..." сказав в'язень і покрутив пальці вартовому. Вартовий застогнав і заплющив очі.

"Цить! Ну й що мені робити з тобою?... Пустити — не можу... Пусти тебе! І тримати тебе — дурниця! Ну, тепер ти бачиш сам, що наробив?.. Ну?.. Знаєш, зі мною всяке й всяко вже було, але щоб так, то... А ну ще постогни трошки..."

Вартовий застогнав. В'язень помовчав, потім промовив:

"Ну, гаразд... Давай разом подумаємо, що з тобою робити!.. Може маєш мотузку?.. Мені ключа не треба!.. Тримай собі!.. Добре, що палицю маю!.. Мотузку маєш?!"

Вартовий заперечливо похитав головою.

Шкода!.. Ти справді думаєш, що я буду тут з тобою говорити до ранку! Ну, присягнися!.. В Трійцю! Ну?.. Присягнешся, що не видаси — відпущу... А ти мені тоді засув відсунеш, а?.. А присягнися, що відсунеш!.. Замок я сам зірву! Вже не такі зривав, як у твого господаря! Не хочеш?.."

Вартовий знову скривився від болю. В'язень засміявся і промовив:

"Дурний! Чого боїшся?.. Ну, хочеш підеш зі мною?.. Чого б тобі не піти зі мною, якщо я візьму і подарую тобі, йолопе, життя... Слово чести! Ну, краще присягнися!.. В Отця, Сина і Святого Духа! Ну?.. Ну, хочеш підпалимо твого господаря?! Що він тобі — батько, чи що?! Душа у нього чорна! І хай вона краще згорить!.. Ну, присягнися, а ні..."

В'язень підніс правою рукою палицю й замахнувся, але вартовий ту ж мить широко відкрив очі і прошепотів:

"Буду... я буду.:: стій!.."

"А це вже, як тобі хочеться... Твоя воля, брате... Я не силую! Цього й піп не може змусити робити... Хочеш — добре, а не хочеш... ну?::"

"Присягаюся... прошепотів вартовий.

"Е, ти мене не піддуриш! Як присягаєшся?.. Батька маєш?.."

"Маю..." відповів вартовий.

"Кажи — а щоб моєму батькові... сто раків!.. Е, це пусте! Ану в Трійцю! Ти не думай тільки, що цим мене піддуриш!.. Я знаю ще один спосіб, як звідси вийти! І вийду, чуєш?.. Навіть, якщо ти мене піддуриш — вийду... і тоді вже всі ребра натобі порахую, як вовк на цапові, а одне ти сам з'їси! Чуєш?! І так тепер тобі одна дорога... Не думай — тебе твій господар не помилує! За таке не милують! Помилує, а?"

Вартовий заперечливо похитав головою і прошепотів:

"Я знаю... не помилує... Він так сказав!::"

"Бачиш! А я — помилую! Хто кращий?.. Я, чи твій господар?.. Ну?.. А от, візьмемо, брате, в твого пана коней і гайда! Та я тебе можу навчити таких штук, що ти на сто років за день розумнішим станеш! Ще й спасибі мені скажеш! Ну, у Трійцю... Я ні в що не вірую, а в Трійцю вірую! У Трійцю не можна не вірити! Спитай у попа і він тобі скаже те саме. Ну?.. І перехрестися — маєш одну вільну руку — будеш мати обидві! Або..."

"Во ім'я Отця, Сина і Святого Духа..." прошепотів вартовий.

"Амінь! Тепер — перехрестися! То нічого — можна й лівою!" сказав в'язень і міцно стиснув вартовому праву руку. Вартовий скривився від болю і перехрестився. В'язень ще якусь мить тримав його за руку і шепотів:

"Ну, дивися! А піддуриш — візьмеш на свою душу гріх смертельний!.. Мене — піддуриш, а Трійцю не піддуриш! Вона тоді мені поможе! Тоді тебе і вбити можна буде!.. Та ж я ще знаю способи, як звідси вийти! Ти не думай! От просто хочу випробувати тебе! Ну, йди... І пам'ятай — поки ти добіжиш до свого господаря — на своїй потилиці почуєш наконечник! Йди!..

Вартвий забрав руку і якусь мить-другу стояв у нерішучості, потім махнув рукою, кинувся до дверей і відсунув засув. В'язень вийшов з льоху і простягнувши до вартового руку сказав:

"Прозрів, голубе?! Тепер на коней і гайда!.."

Вони потиснули один одному руки і зникли за рогом льоху. За льохом були стайні. У стайнях — чорні коні. Над усім був повний місяць.

1953

КУПУЙТЕ! ЧИТАЙТЕ!

нову й єдину в нас книжку про часи німецької окупації в Україні:

ЩОДЕННИК

АРКАДІЯ ЛЮБЧЕНКА

Книжка має 152 сторінки друку. Ціна тільки $0.80. В полотняній праві — $1.25.

Замовляти:

NOWI DNI, Box 452, Term. "A", Toronto, Ont., Canada

А. ЛЮБЧЕНКО

ЩОДЕННИК

А дні сонячні, ночі ж дуже холодні. Непокоюсь, що в Лесика нема панчішок, і я досі ще їх не дістав. Завтра або позавтра поїду до нього.

...Я взяв у Стрию десять застриків, а екзема проте не вщухає. Ясно цілком, що це захворювання лімфи.

Довгі розмови з Х, я від надаваної мені чести одмовився. Приїхав М. Р-й. Литвиненко хоче різьбити моє погруддя. Я нічорта не роблю, розлінився до краю: увесь час доймають думки про Київ, про наступ більшовиків, які вже взяли Бахмач і Маріюпіль, про маму, яка, мабуть, там у великій тривозі й метушні.

Снилась Г., яка нібито мене чимсь обдурила, я плавав у бурхливій, весняній брудній воді, а потім звідти по дуже слизькій крутій горі, хапаючись за вилами у прямовисному спаді, на тяжку силу виліз на гору, на сухе.

17. IX. 43 р.

Учора їздив до Лесика. Йшла курортна вантажна машина до Дрогобича і я присусідився. Віяв сильний вітер, я скинув капелюха, і хвилинами здавалося, що лечу. Пізнавав дорогу, якою їхав у липні 1940 р. до Трускавця. Дорога та сама, але як змінилася моя життєва дорога!

У Дрогобичі мав дуже мало часу. Поспішаю на Сніжну вулицю до О... Леся нема, у школі. Стара пані жаліється на нього: погано їсть (так, це і я знаю), упертий (і це мені відомо), але вчиться добре. Я привіз їй масла, яєць, повидла, а минулого разу залишив 500 золотих. Привіз Лесикові теплий одяг, взуття, білизну, постіль.

Йду до школи — якраз перерва. У коритарі товпляться діти, шум. Отак і я колись метушився в цьому шумі. Зирк — а там у кутку і мій Лесюк. Побачив мене, кинувся прожогом. Цілую його, питаю, до кого вдатися, щоб на годину звільнили. Показує поважно двері канцелярії, іду до вчительської. Знайомство з учителями, розмова з директором. А тим часом дзвоник. Вбігає Остапчик, каже, що Лесюк плаче, бо мене нема, а лекція починається.

— Хай не плаче. Пан директор дозволяє звільнитися на годинку, зараз іду.

А вже Лесюк сам сюди йде заплаканий. Побоялося маленьке, що з батьком уже не побачиться.

Директор радить перевести його до третьої кляси: і підготований він досить, і роками якраз надається. Лесюк не хоче, боїться, що йому тяжко буде.

Йдемо додому. Він поважно завдає не спину свою учнівську торбу, мовчки хизується передімною, припасовує її та застібає міцно, хоч тут іти всього десять кроків. Це дуже смішно й зворушливо, хоч я навмисне додержую поваги й навмисне дивуюсь на торбу та хвалю. І це знову дуже нагадує мені моє дитинство.

Вдома вгощають мене сніданком, малий не хоче сідати до столу, тримається осторонь насторожено й мовчки. Розмова при ньому ж про його поведінку і тут же мої рішучі батьківські вимовляння, пересторороги, погрожування. А потім я перейшов на інший, теплий тон. Лесюк показує зошита з позначками вчительки. Хвалю, голублю. Даю подарунки: печиво, цукерки, яблука, фарби й гру "Мозаїку", кілька зошитів і книжок. Істивне наказую поділити між трьома ними (ще ж є Остапчик і Роста). Збираюсь їхати. Лесюк і Роста проводжають мене два квартали. Обіцяю незабаром знову приїхати на довше, ночувати. Прощаюсь, цілую малого. Він мені стискає руку, а очі повні сліз. І помаленьку побрів назад. Жаль мені цього маленького, рідного чоловічка, що перші важкі для нього в житті кроки мусить робити сам, не обвіяний потрібною батьківською теплотою й порадою. Дивлюсь йому довго вслід і з обтяженим серцем рушаю до центру міста, де жде машина.

Зайшов з Б-м до готелю "Остлянд", де мусіла ждати В... (ім'я й прізвище відомої письменниці, що залишилась тепер в Україні. **Ред.**). Учора вона дзвонила до мене із Дрогобича. Нарешті побачимось. Одчиняю двері готелю пил, бруд, рейвах — відбувається ремонт. На першому поверсі стукаю під ч. 7. Входжу: якісь хлопці, накурено, безлад.

І раптом з ліжка зривається В..., кидається до мене. Довгі міцні обійми й поцілунки. Вона трохи постаріла. Але дуже здивована, просто вражена моїм виглядом:

— Я ніколи не думала, щоб людина могла так змінитися! — каже мені. — Та ви ж два роки тому були старіші на 10 років! У вас було таке нездорове обличчя і пригаслий погляд. Ну, взагалі ви були зовсім не той. А тепер... молодець, молодець Аркадій!

Говоримо з півгодинки. Вона в мінорному настрої і думками, як і колись, розкидана. Звичайно про С... (ім'я відомого письменника. Ред.) пожадливо допитується. Вимагає, щоб я найшвидче приїхав до неї днів на десять. Я твердо пообіцяв.

Чутка: у Львові у відповідь на вбивство проф. Ластовецького, що сталось цими днями, убито якогось визначного поляка. Невже почнеться справді взаємна різня?

Передучора оглядав кімнату, до якої маю переселитись. Трохи далеко й води нема, убиральні нема. Буде дуже незручно, але... що робити?

20. IX. 1943 р.

Поїхав уранці Є. Цю ніч ночував у мене. Постелив я йому під голову свій плащ, дав маленьку подушечку, а ковдру він звідкись притаскав. Перед сном говорили. (Пропускаємо одне речення. Ред.). Вчора вдень говорили багато й щиро. Я читав йому уривки з доповіді, яку готуюсь незабаром виголосити у Львові: "Інженери душ напередодні війни". Він дуже заохочує цю доповідь зробити з міркувань політичних. Я його трохи "взяв у роботу" за його лінтяйство і розкиданість. Запропонував йому сісти до столу як слід і написати якусь більшу річ. Він цілком погодився, признався, що з ним отак по-батьківському ще ніхто не говорив. Він хлопець хороший, але дуже розтріпаний, неорганізований. І він самотній. Йому треба почувати над собою чиюсь сильну руку.

Днями я був свідком суперечки між ним і Л. та Ц-м. Напали на його за те, що ходить з М. Рудницьким — "запроданцем, україно-фобом і найпідлішим авантюристом", як вони зхарактеризували цю людину. Взаємні значливі нагадування, лайливі закиди. Є... знітився, почував себе винним і ніяк не міг виправдатись. Від усього цього засмерділо галицькою багнюкою, і було це все дуже прикро.

Днями також у присутності пань мав я суперечку з Ц-м, різко скритикував його і взагалі усіх галичан звичку облесно сюсюкати: "Цілую руці..." Це, мовляв, зовсім невластиве українській вдачі і традиції, це — від польського низькопоклонства, плазування, фарисейства. Цілуй, мовляв, коли хочеш — у цьому нічого поганого нема, — але не афішуй, не пускай слину. Він, захищаючись, почав аж від Адама, притягнувши на допомогу Штірнера, Шпенглера, німців, англійців, французів... тільки не українців. Я його знову ударив, і він мусів визнати правду на моєму боці. Але в процесі суперечки я помітив, що людина він ниця і небезпечна.

А перед двома днями Л. з Ц. запрошують мене до участи в самодіяльному вечорі, я одмовляюсь (мовляв, не почуваю здібностей до балагану), тоді Л. каже мені й Є.: "Ну, нічого. І без вашої участи вечір все одно відбудеться". І справді вчора відбувся — це був зразок найвідсталішої провінції, глибока просвітянщина і взагалі бездарна безпорадність. Навіть невимогливі лікуванці одпльовувались. І в цю компромітацію вони хотіли втягнути й мене. Ідіоти! З помсти за моє відмовлення в жіртівливій злободенній абетці вони беззубо чіпнули Єндика, а про мене теж склали:

Твердо бився Дорошенко,
Тепер Сколе б'є Любченко —

натяк на Г., яка була теж присутня. Дрібні люди!

Бабине літо. На сонці пливе срібне павутиння.

25. IX (1943)

Наближується гроза. Віддано Полтаву, Чернігів. Більшовики під Черкасами й Гомелем. Київ евакуйовано. Що з мамою, з братом? Ці останні дні непокій і нудьга мучать мене. Я аж схуд — всі це помічають і кажуть мені. Сьогодні я зірвався на світанку і вже не міг заснути. Снився Лесик якось тяжко, недобре.

Довкола настрій дуже напружений, тривожний. Особливо ще цьому сприяють різні панічні чутки, що на них такі здібні галичани. Самі видумують, самі ширять і самі ж бояться. Жодної чутки, що спрямована була б конструктивно, — лише тенденція до розладу, розкладу, безвольности. Київ, мовляв, горить! Смоленськ взято і більшовики сунуть уже правим берегом Дніпра. З Болехова (під Моршином) утікло до лісу 400 озброєних татар-добровольців. Власов перекинувся на бік більшовиків. Все населення з відданих областей примусово німцями евакуйовано, молодших і здоровших забрано на роботу до Німеччини, а старших і кволіших віддано до таборів під Перемишлем і т. д.

Є й оптимісти. Кажуть: німці навмисне пускають так далеко більшовиків, щоб демонструвати свою кволість і налякати Англію більшовицькою загрозою. Далі Дніпра, мовляв, більшовики не підуть, а якщо й підуть, то не далі Житомира, де є сильні укріплення. А якщо й ці укріплення вони візьмуть, то підуть не далі Вісли й Сяну. А що в Італії погано німцям, то тим краще, бо нарешті вони зможуть вийти на лінію По, скоротити фронт і відтягнути значні свої сили знову на схід. А ще таке: хтось десь бачив англійську мапу післявоєнного поділу Европи, там Наддніпрянська Україна визначена, як самостійна державна одиниця, а решта земель українських об'єднані на зразок швайцарських кантонів. І чого тільки нема в цих метушливих, неврастенічних, бездарних нашіптуваннях!

А загалом — погано. Треба на всяк випадок щось зміркувати. Днями поїду до Львова. (Пропускаємо два рядки рукопису. Ред.).

Стоять надзвичайно сонячні дні. Чудесна осінь. Вчора одна пані з приїжджих нагадала мені про Руту, як вона хвилювалась, як бігала, щоб добути мені дозвіл на в'їзд до Галичини — це син цієї пані возив мені оті папери до Харкова, та розминувся зі мною. — Як вона за вами побивалась! — А як я побивався за нею! — сказав я, — і от що сталось. Ні краще не будемо про це говорити. Ми обоє припинили розмову, а я цілий день ходив, як поранений і не міг, ніяк не міг та й зараз не можу погодитись з тим, що Рута десь у землі тліє. Моя болюча, моя синьоока! Такої вже ніколи, ніколи не буде. Це — моє останнє справжнє кохання.

27. IX. (1943)

Понеділок. Свято Чесного Хреста. Сірий ранок, тепло, мжичка.

Цілу ніч снились більшовики: на лісовій галявині чи то в саду повзе більшовицька розстрільня. Я оточений. Що робити? У будинкові, де я опинився, лежать походні речі більшовицьких командирів. У сусідних кімнатах

вони вже виходять. Хапаю одяг одного командира і зброю його, потайки хутенько переодягаюсь, краду його документи і так виходжу, окунаюсь в армійську масу. Ніхто мене поки що не впізнає, не підозрює. Мені козиряють. Я упевняюсь у своїй ролі, страх минув і я тікаю. Сон дуже яскравий — ось і зараз бачу все до подробиць.

Вчора офіційне повідомлення: віддано Смоленськ і Рославль, на березі Дніпра на східніх мостових причілках відбуваються частинні атаки більшовиків. Навала пре, навала ближчає. Проте справжнього страху я не почуваю. Вчора вранці, прокинувшись, спитав себе: що буде? І глибокий внутрішній голос відповів мені: нічого страшного, будь спокійний. Не знаю, що станеться, як воно станеться, але сповнений твердої певности, що все буде гаразд і тікати далі не доведеться. Цікаво, чи правдиво підказує мені моя інтуіція?

Вчора увечорі приїхала зі Львова Г. Там паніка. Там є такі, що вже спакувались і ждуть. Дуже багато біженців із Києва. Безконечно йдуть ешелони на Перемишль. Приватній рух на Краків закрито. Німці вивозять геть усе — навіть курей і старі меблі.

До оселі заїхав представник Суспільної Опіки Яремович. Я просив його пильнувати — може десь з'явиться моя мати. Обіцяв зробити все, що треба.

Так, настають ще тяжчі іспити. І яка химерна доля мого народу! У цій війні жодна країна не зазнає такого лиха й руїни, як моя Україна. Лежить розтерзана. І хоч би змагалась за свої права — не так боляче було б. Ні, лежить розшматована, понівечена і пасивна. Не вона б'ється, а б'ються за неї. І здається мені: не буде на сході спокою доти, доки хтось володітиме Унраїною. Спокій у цій частині світу настане лише тоді, коли Україна не буде належати нікому — тільки собі.

От і кінчається цей зошит. Скільки тут написано дрібниць, дурниць. А головне в значній мірі лишилось поза цими рядками, в мені, в моїй душі і моїй пам'яті. Колись, може, про це скажу, відчинивши навстіж двері душі.

На цьому кінчаємо друкувати другий зошит "Щоденника" Аркадія Любченка — цього сьогодні найяскравішого твору з часів нашого лихоліття, що зветься друга світова війна. Цей зошит починається стор. 166 і кінчається стор. 313-ою. Сторінки нумеровані самим автором.

У цьому зошиті нема викреслень і поправок, на які так багатий був перший зошит, який ми були видали окремим виданням. Видно, що автор не встиг відповідно зредагувати його.

Друкуючи цей зошит ми зробили кілька незначних пропусків (виключно інтимні моменти), нічого не поправляли (крім звичайних описок), нічого не ховали, вважаючи, що вартість цього документу саме і є в його правдивій безпосередності й щирості, тому приховувати щось з нотаток Аркадія Любченка, підсолоджувати його, як того від нас домагались наші моралізатори, було б злочином проти самого автора цих записок і нашої історії. А що ці записки матимуть неоціненне значення для майбутніх істориків нашої доби — в тому не може мати сумніву кожен думаючий читач їх.

У наступному числі починаємо друкувати третій зошит "Щоденника" Аркадія Любченка. Ще раз повідомляємо, що видавати окремим виданням цих записок не будемо, тому радимо нашим читачам комплектувати "Нові Дні", бо деяких чисел ми вже давно не маємо і забезпечити попит на повний текст "Щоденника" не можемо вже й тепер, а не то що в майбутньому.

Редакція

ВАСИЛЬ ЧОРНОГАЇ

ПОЕМА ВСЕПЕРЕМОЖНОГО ОПТИМІЗМУ

(Закінчення з ч. 41)

Григорій спостерегає, як Наталка пере білизну на річці (I, 86) — мотив споріднений з "Орисею" Куліша. Так само ідилічно виглядає сцена стрілецького змагання родини Сірків і Григорія (I, розд. V). Стара Сірчиха, так само як дружина Тараса Бульби, при видовиську бійки навкулачки батька з синами, каже:

"Мати Божа! Подуріли. І що вони виробляють? Як на війні, прости Господи". (I, 102). — "Подуріли. Зовсім подуріли разом із дідом", — каже мати, коли всі побігли навипередки. (I, 105).

Так само й старий Сірко вихваляє молодих стрільців в тон реплік Тараса Бульби до своїх синів-бурсаків (I, 156).

Патріярхальною добросердечністю віє від сцени зустрічі заприязнених родин Сірків і Морозів на найвищій точці гірського хребта та від їх жартівливих балачок (I, 124-127). За тоном оповідання читачеві здається, ніби він читає якийсь мовний розділ з "Чорної Ради" Пант. Куліша, тільки перенесено дію в інші, незвичайні обставини.

Морозенкова молодиця сидить з дитиною. Автор сприймає цю деталь, як образ української таєжної Мадонни:

"Молодиця сиділа задумана, тримаючи дитину. Була вона з ним до того хороша, що, здається, отак би взяв та й намалював її. Отак як є. На цьому всьому тлі. І вже тим самим перевершив би все, що було досі сказано за Мадонну. А вона — тая Мадонна з диких нетрищ — забула про весь світ і навіть грудей не затуляє, доправди божественних, — чи не соромиться, бо знає, що прекрасна, а чи забула хлопців..." (I, 130).

Найідилічнішим же місцем поеми, так би мовити, кульмінацією Григорієвого закохування в Наталку, є картина мавки-Наталки, що купається в срібному струмку і що її незримо з кущів спостерігав Григорій (II, 20-22). Мимоволі згадується клясична безсмертна паралель Одисея і Маврикаї. Щось споріднене в цьому елінському замилуванні чарами вродливого юного людського тіла звучить у трактуванні цього сюжету і щось невловимо нагадує інтонаціями опові-

дання незрівняну пастораль Лонґуса "Дафніс і Хлоя", або пізніший переспів цього мандрівного сюжету в сцені захоплення поганця-царя Юліяна видовищем гімнастуючої елінської юнки (у романі Мережковського "Юліян Одступник"). Але аполоністична ясність тілесної естетичної насолоди ускладнюється тут чисто українською вродженою соромливістю героя, що картає себе за мимовольну насолоду, як за неморальний вчинок супроти дівчини. Подібно до того, як трохи пізніше він не може простити собі, що поцілував сонну Наталку без її згоди (II, 43).

Справді вакхична картина бійки закоханих ізюбрів, що її збуджено спостерігають так само закохані хлопець з дівчиною, Григорій з Наталкою, — відбувається, коли надходить осінь, коли всі земні створіння переповнені спожитими досхочу літніми соками землі. Недурно, цей розділ починається спогадом про рослину Діоніса — виноград: "Золота осінь, коли достигав виноград у тайзі, коли набряклі червоним соком грона його обтяжують лози, випромінюючи сонце, увібране в себе і відбите в блискучих росинках" (II, 27). І відповідний підрозділ багатозначно озаглавлено: "Бог кохання" (II, 31). Це справді оргія пристрасти, що нею дика природа увінчує тваринну радість буття.

Старосвітською ідилією бренить різдвяне колядкове віршування старого Сірка (II, 48-49). Ніби з підрадянської дійсности зеленоклинні українці знову повертаються до козацько-гетьманських часів і традицій Києво-Могилянської Академії, всупереч безбожним більшовицьким часам і віддалености тихоокеанського узбережжя. Неймовірно, коли над цим задуматися, але правда, бо там є щире українське населення.

7.

Рівнобіжно до оптимістичного (хоч іноді крізь страждання) сприймання людського життя, — автор і його герої так само повним серцем сприймають і природу, навіть у найдикіших, найсуворіших її проявах. У нього людина зливається з природою. Тому й картини останньої не є штучним пейзажним фоном подій твору, а органічною їх частиною.

Первісна велич тайги змальовується монументальними рисами (I, 49). Це зразкове за образністю висловів зображення тайги. Але тут же суворість незайманого пралісу пом'якшується спостереженням за дрібним веселим бурундуком (1, 50) і зовсім гуморизується трагікомічною гонитвою знесиленого Григорія за бурундуком і пограбуванням ним горішкових запасів останнього (I, 51-57). Ця тайга не раз встає в різноманітній красі перед зором оповідача: то в перлах сліпучого соняшного ранку (I, 7), то в золоті осени (II, 37), то взимку (II,93), то на світанку (I, 113); то вночі (I, 153-154), і завжди вона здається не чужою, а своєю, зрозумілою, втішною, повною щедрих дарів і красот. Це щось зовсім нове для психіки причорноморського степовика-українця.

Так само й люте, сибірське підсоння не лякає ні героїв, ні автора. Ні спека влітку, під час важкого переходу (I, 123), ні спрага без води на горах (I, 129), ні катування від мошки (I, 123, 153-154), комарів (I, 145), паута (I, 110, 119), ні п'ятидесятиступневий мороз (II, 32), ніщо не заламує життєздатности й активности українських тубільців. Навіть не зажурені дівчата з Одеси (соняшної Одеси) тупають в панчішках і ботиках у люту зиму по Хабаровську, як у себе вдома по Ришельївському проспекті (II, 66-68). Григорій весело спостерігає, як його плювок обертається на льодинку в повітрі (II, 67). Тайожник у такий мороз впріває в тайзі у ватяній "куфайці" й не проміняє цю тайгу на приваби великого, але чужого у всьому, міста.

Таке щире замилування природою Зеленого Клину підсилюється надзвичайною увагою автора і його героїв до різних тварин краю, яскравим здоровим уявленням їх і знанням психології їх поведінки. Такими є блискучі фавно-характеристики (крім згаданої вже сцени з бурундуком — найсимпатичнішим створінням), ще ось цих звірів: ведмежати (I, 73, 77-78), дикої кози (I, 87), зеленоклинського солов'я (I, 110), якутських лайок (I, 111), білки-летяги (I, 117), гадюки (I, 192), ізюбрів (I, 156; II, 33-36), горностая (II, 20); козулі з козеням (II, 21), рисі (II, 39), вепрів (II, 40-41), усурійських тигрів (II, 100-110).

Це радісне, первісно-свіже сприймання всіх явищ природи, без моралізування їх, а так, як вони є, пантеїстично, свідчить про повну, близьку ще до природи, незіпсовану штучною людською культурою, душу українців-героїв, роману-поеми і автора-творця їх. Українська нація — ще молода нація, що живиться ще всіми соками натури й кохається в них.

8.

Громадське значення "Тигроловів" величезне і ще не оцінене, як слід, читачами й критиками. Зовнішня, ніби авантурна оболонка роману викликає скороспілий висновок, що це дешева спожива для легкого читання. Тому читач проковтує її з насолодою, не задумуючися над тим, чому йому так легко й приємно читати цю книжку, чому після неї стає світло й бадьоро на серці. Професійний же заізмлений критик одвертається погордливо від неї, бо вона здається йому не вартою його високої чистоплюйської уваги.

Між тим цей твір — найгостріший і найяскравіший осуд більшовицько-енкаведистської терористичної системи. На пресово-журналістичному тлі нудних і здебільшого трафаретних, хоч насправді, звичайно, правдивих публіцистичних повторювань давно знайомих "відкрить" про радянську систему управління мільйоновими масами людей, — маємо в цьому творі яскраві, як фотомантажи, сценки невигаданого й неприфарбованого життя.

Каторжні етапи ув'язнених ГПУ-НКВД (I, 7-19). Шпалери білих рабів Бамлагу НКВД (I, 33-34). Муки законтрактованих на Далекий Схід, що їх життя мало чим ліпше за життя ув'язнених НКВД (II, 54-62). Безперестанний ляк радянських громадян, що не мають забезпечення основних людських свобід (II, 69, 88). Катівні слідчих НКВД (I, 115). Поневіряння українських дівчат на каторзі (II, 45-56). Радянська агітаційна брехаловка (II, 131-133).

Досить сприйняти тільки ці, згадані, цілком правдиві (це може підтвердити кожен, хто це пережив і там був) спогади з власних спостережень автора, щоб ясно уявити собі істоту політичної більшовицької системи, її економічні "досягнення", її протилюдські аморальні методи. Ці майстерні картини надзвичайної для людського розуму дійсности ліпше переконують всякого читача, ніж сухі статистично-економічні таблиці або поверховні публіцистичні словоплетіння. Художнє, образне слово з надзвичайною експресією б'є по сатанинській злочинній дійсності московської імперії у псевдо-соціялістичній шкірі.

9.

Мова роману заслуговує особливого дослідження. Тут лише коротко завважимо, що при поширеному нині мудруванні, стилізуванні й іншому мовному шуканні й блуканні, звичайному поміж наших модерних письменників, мова Івана Багряного радує нас своєю сучасністю, життєвістю й зрозумілою ясністю. Тут мова найкраще служить відображенню думок і образів, а не захмарюванню їх. Краса цієї мови в її зразковій простоті, звичайності, невишуканості. Вражає те, як автор скупо кладе слова на папір, а між тим з них вилітають раз-у-раз найсоковитіші й свіжі, незаялозені образи.

Це здебільшого одривиста мова, короткими, майже завжди нескладними реченнями. Це важкий мистецький спосіб письма, що для нього треба пройти добру повістярську школу і до того ж мати незвичайний художній смак. Ось, наприклад, опис підготови до дивовижної справи з запіканням пантів:

"Вдома була розвага. Старий, як жрець, заходився священнодіяти з пантами. Звелів запалити піч. Тимчасом обмотав панти марлею. Майстерно так. Всі спостерігали, а старий мовчав..." (I, 158).

І далі: "У печі тріщало. Щедро накладені смоляні дрова горіли дружно. Розпікали". (I, 159).

Іноді такі короткі епічні речення зафарбовуються ліричною інтонацією, що нею автор передає почування своїх героїв:

"Пантовий місяць кінчився. Пролетів, як день. Стали збиратись назад. Прощай падь Голубая. Щастило нині, дай, Боже, й на той рік." (II, 99).

Або ще: "Це було вчора. Всю ніч він лежав біля вогнища на снігу і думав свою бурлацьку думку. Зазирав у минуле — тяжко. Заглядав у майбутнє — темно. Зціплював зуби — нехай. Багато випало на його плечі. Але ж він живий, чорт забери! Подивимось ще... Спав сторожко, як дикий тур". (II, 118).

Коли ж оповідач і переходить до складніших речень, то будує їх так ощадно, навіть скупо, що вони аж ніяк не порушують короткого, спокійного ритму мови:

"Хлопцям у мисливстві спершу велось кепсько. Було багато снігу. І хоч на кедрах та ліщині було сила горіхів, проте вивірки місцевої було мало. Ходова ж, пройшовши, не тільки не затрималась, а й потягла з собою десь навіть місцеву". (II, 38).

10.

Крім пекучої до болю сучасности образів і картин, автор уводить у вжиток низку слів, що прищепилися в українській мові лише за останні два десятки років, або що вживані на Зеленому Клині. Це змодернізовує й поповнює нашу літературну мову, хоч би як були проти цього пуристи й прихильники збереження передреволюційної української лексики в закам'янілому її корпусі. Мова тут не лише про назви установ радянської адміністративної системи або іншу термінологію більшовицької дійсности, як нпр.: ОҐПУ-НКВД, КЗОТ, ДВК, ДЕ-ВЕ-Ка, Союзриба, Союззолото, Бамлаґ, ВКП(б), ОКДВА, Не-Ке-Ве-Де, Дніпрогес, Дальзаготхутро, Ліспромгосп, Дальстрой, Ґорсовет, Дальлаг, вітрини "Ґастроному", Нархарчпром, "Дінамо", Госспирт, Де-Ве-Банк, Ревтрибунал, ПВХО, Осоавіяхем, ДКА, колдоговор, міліція, сільрада, лісозаготівлі, трудобов'язок, репресовані, заключені, таваріщ карнач, боєначіння, охотінспекція, соцбудівництво, вербовані, радянарком, шкідник, розкуркулені, ішачить, етап, хетагурівка, двадцятип'ятитисячник, соцзмагання, крайвиконком, крайком, будьонівка, єжовський кашкет, таваріщ слєдователь, динамівка, довгі карбованці, на віддаленість, підйомні, рвач, висуванець, вишак, заготпункт, та багато інших.

Мовиться також про побутові ідіоми, словесні формули нового змісту, що цілком зрозумілі для мас там, на рідних теренах, хоч дико звучать і будуть завжди чужими для староеміґрантського середовища, наприклад:

"...і раптом вибухає зливою страшних, нестриманих прокльонів, — **в закон, в світ, пекло, і в самісіньке небо"...** (I, 11); "ще лютіше **матюкатись",** божевільною **матюкнею"** (II, 55), "наробили **матюкні"** (I, 44), "...в душу. Вздовж і впоперек і через цілу конституцію" (II, 58), "...в гроб, в могилу, в дошку і в Ноїв ковчег"... (II, 59), "трам-тарарам". (II, 61, 127), "йде **етап**" (I, 13). "Собаки нишпорили разом з своїми **сотрудниками"** (I, 16). "Знайдено сліди **диверсії"** (I, 17). "На ем?" (I, 60). "Серьога дістав вишака". (II, 59). **"Скрипникові** вчителі та **партійні** та **куркулі,** — все наш брат — **"враг народа".** Ті, що колись **українізацію** тут робили і інші **враги"** (II, 32). "Робили **кордон на замку"** (II, 97). "Побували тут **на виправці"** (II, 97).

"Інженери і авіятори, **ударники** і так **літуни, партробітники** і туристи, **колгоспні колективізатори** і **радгоспні** бюрократи, раціоналізатори й індустріяльні "очковтирателі"... **"відповідальні відрадженці** і безвідповідальні **рвачі",** ..."шукачі щастя і **"довгих** карбованців" (I, 21).

"...**Спец-** і **проф-навантаження",** ..."спец", "проф. і парт-**дисципліни", "безконечних чергових зборів"...** (I, 23), "...витиснили геть **"румбу"** і навіть рідного Дунаєвського" (I, 28, 37). "Студіює промову **вождя"** (I, 38). "За точно опрацьованим **промфінпляном** небесного **комунхоза"** (I, 44). "Єто і єсть **головокруженіе от успєхов"** (II, 26). "Квитки лише **по броні"** (II, 54). "Своїм **по блату"** (II, 54). "Будують **соціялізм"** (II, 57). "У самовара", "Партєльний" (I, 133). "Гуляйпільців" (I,38). "Адесса-мама" (I, 40).

Так само словесна тканина роману заквітчана специфічною зеленоклинною лексикою, наприклад: "Над **падями,** над проваллям, над **становиками"** (I, 65, 109), "місця на **гарях** та на **марях..."** (I, 114). **"Солонець...** зручний для **пантівки"** (I, 115, 150, 151). "На дно глибокого **розпадку"** (I, 119). "Тайожний" (I, 132). "Бачили **сохатого"** (I, 151). **"Самолови...** тунгузька **насторожка... плашка... кульомки..."** (II, 30). "Пошила собі **унти** лапчаті" (II, 35). "Зайшла пора **білков'я"** (II, 37). "Пішла **ходова** вивірка" (II, 67). "Уже не взували і **чагів,** а взували унти **половинчаті,** а зверху **ремузи...** лише возили з собою **козляки"...** (II, 77-78). **"Сікач-**отаман вепрячий" (II, 40). "Лазня **по чорному"** (II, 47). "Оленячі **дохи** до п'ят" (II, 51). "Заїхали на **заїмку** до знайомого **мандзи"...** (II, 53). "Сидів на своєму **кані"...** (II, 53). "Олені апатично тягли **нарти"** (II, 64). "По парі запасних **ремузів"** (II, 93). "Морожене сире м'ясо-струганину" (II, 104). "Кішка пливла по **чириму** досить легко" (II, 109). Та багато інших місцевих зеленоклинних слів, наприклад: горал, гурани, ізюбр, летяга, накомарник, сажанки, туязь, устанюк, фанза, "штани" і т. ін.

Місцями місцевий кольорит української мови, залежний від насиченості специфічно далекосхідньою лексикою, набуває через це особливої цвітистости, напр.:

"Солонець, як побачив Григорій, — це низове узбіччя голої **сопки,** подекуди покрите буйною травою, а як де **мочарами.** Вгорі непроходимі нетри, знизу схил переходив у болотяну низину, там текла річка, утикана камінням. Далі простяглась безконечна **мар,** а на марі голі стовбури, як щогли потоплених кораблів. Всі вони обсмалені, — чорні **ожуги** над чистою ясною зеленню" (I, 151).

Так українська діялектна мова Зеленого Клину починає вливатися в загальну скарбницю соборної української літературної мови. Більше того, в багатющому мовному накопиченню й різноманітності І. Багряного часто можна наявно помічати, як зливаються, злютовуються різні мовно-семасіологічні струмені, наприклад (чорним складено звичайну, літературну мову українського інтеліґента; розстрілом — зазначено зеленоклинні елементи; чорним розстрілом — народньомовні і старосвітські мовні елементи):

"Ще там, в т а й з і, **якось забував про все. А тут, у цім святковім дозвіллі звільнена думка почала бунтуватись і так само почало бунтуватись серце,** мов у з а л і з н і м к а п к а н і з а т р і с н у т е. Він не знав, **де і до чого себе прикласти і де тую тугу втопити і що з тою головою зробити, і відчував, як на карку тій голові мулько"** (II, 50).

Таким способом синтезуються мовні надбання старого й найновішого часу, лексичні й фразеологічні скарби різних прошарків нашої нації.

Дрібні поодинокі мовні недогляди належать до таких, що їх дуже легко виправити при наступному перевиданні роману. Це переважно недобрякості синтаксично-стилістичного порядку, наприклад:

"В голові Григорієві паморочилось від явної галюцинації. Він покотив її по подушці вправо..." (I, 38). Ці два речення так побудовані, що читач може сприймати образ автора так, ніби Григорій покотив якусь галюцинцію по подушці.

Або ще: "Воркотіла якоїсь пісні, полоскала її в воді і прибивала праником до кладки"... (I, 86). Така метафора, що дівчина полоще у воді пісню, виглядає дивно. Можливо, що тут є якийсь пропуск у тексті.

Григорій оглянув набір речей у мисливській комірчині Сірків у тайзі й сконстатував, що всі ці речі — "так тут лежали, і ніхто їх не забирав. І вікна цілі — ніхто їх не повибивав, і піч не зруйнована, хоч хата й не заперта була. Диво дивне, як на европейця," — такий зробив висновок автор устами Григорія. Це явна неточність: треба сказати: "як на москаля", або — "як на росіянина", або принаймні "як на східньоевропейця", — бо багато країн Европи, найкультурніших і найстаріших, якраз мають теж цю властивість побуту — пошану до чужої власности.*)

Але — повторюю — ці неминучі у великій праці, друкованій у ненормальних і тяжких умовах післявоєнної еміґрації, дрібні мовні недоліки, аж ніяк не псують загального чудового звучання мови "Тигроловів" — барвистої, емоційної, гнучкої, динамічної і сучасної.

11.

Не можна обминути величезного пізнавального значення цього роману, що надає йому ваги більшої за тимчасову модність новинки друку. За багатющим краєзнавчим матеріялом цього твору — географічним, кліматологічним, флоро-фавністичним, етнографічним (чудова літературна характеристика тунгуза Пятро Дядорова — II, 10-12; японців і китайців — II, 75-76; удетейця Інокентія Петровича — II, 97-98; манзи Кім-Гі-Сунa — II, 53); побутовим — усього цього краю — матеріялом, що його дуже влучно й зовсім непомітно вплетено в тканину оповідання, — уже це могло б виправдати написання цього роману.

Але поза тим ми маємо в ньому потрясаючо блискучі й правдиві нариси сучасної радянсько-енкаведівської системи урядування й опікування підлеглою людністю. Картини: етапного поїзду арештантів (невинних людей) і особливо зовнішнього вигляду ешелону їх після вивантаження на узбережжі Тихого океану (I, 15); огидної поведінки паразитарної верхівки комуністичного суспільства в експресі (ч. I/1, 20 — і далі); безконечних шпалер вимучених і обдертих бамлаговських каторжників (I, 23-35); типового садистично-інквізаційного "допиту" в НКВД (I, 46); страхіття Комсомольська (II, 127, 138, 139); стогону українських дівчат-в'язнів на лісозаготівлях у тайзі (II, 44-45); потяга ч. 97, що в ньому катуються люди радянського "раю" (II, 54-62), нового "Ельдорадо" — столиці ДВК — Хабаровська (II, 63 і далі); прикордонного НКВД (II, 125-133); в контрасті до простих, здорових, добрих людей — усурійських українців-тигроловів, — змальовуються страшні, зіпсуті, аморальні, по-демонському злі людолови комуністично-енкаведівського середовища. Ці сторінки будуть цінні для пізнання нашої страшної дійсности навіть для наших нащадків, не лише для наших сучасників-европейців, американців або що. У цьому полягає непроминуще значення цієї фіксації характерних рис більшовицької системи.

Ці картини пекельного жаху існування мільйонів українського народу в умовах радянської диктатури викликають у читача образу, обурення, гнів і бажання допомогти пригнобленим скинути з себе нелюдську, сатанинську кормигу. Тому втеча Григорія Многогрішного і його правосудна помста над катом Медвином набувають повного морально-психологічного виправдання. Григорій робить індивідуально те, що мають зробити всі українці над усіма своїми гнобителями-катами. Акт присуду й страти Медвина та визволення Григорія повинні бути генералізованими й тоді вся поема набуває монументального історично-політичного й етичного сенсу.

Нарешті, особливо цінним для українців в усіх частинах світу є правдиве зображення життя тієї галузі нашого народу, що живе в найсхіднішому куті нашої української території — в Зеленому Клині. І збереження старих прадідівських, великоукраїнських традицій у побуті, у вірі, поведінці, і набуття цілком нових звичок (наприклад, чудова картина парення Сірків у лазні "на чорно" (II, 47-48) — це типова російська лазня, але звичайна в цій місцевості для кожної господи), нових способів господарювання, тайожного характеру, убрання, тощо, — все це цікаво і важливо знати. Неможливо коротко перерахувати всі ті цінні риси спостережень над місцевою українською людністю, що для фіксації їх треба було б написати томи етнографічно-фолкльорних дослідів, або ось так художньо-синтетично відбити їх, як це зробив І. Багряний. Треба самому перечитати, пересмакувати й відчути всі українські побутові дорогоцінні самоцвіти в цьому специфічному географічному середовищі, щоб пізнати, чому Зелений Клин є українська земля, справді Нова Україна.

12.

Можна було б торкнутися ще багатьох сторін цього твору. Зокрема, заслуговують окремої аналізи, не тут звичайно, літературні образи головних дієвих осіб роману, бо вони такі свіжі й оригінальні, що навіть мимовольні літературні паралелі до них здаються подібністю лише української натури, а не запозиченням чи уподібнюванням. Є над чим замислитися і щодо алегорій прізвищ героїв: Многогрішний, Сірко, Мороз, і навіть щодо символіки імен: Наталка — традиційне ім'я української дівчини. Ляконічне, але блискуче майстерне розкриття образів (напр. I, 96 — старий Сірко і його син Грицько; I, 113 — Наталка, справді українська Артеміда цих нетрів). Але про це іншим разом.

Ось через все це було б цілком невірним ставити цей роман тільки поруч інших подібних творів пригодницького жанру й пантеїстичного світовідчування, як деякі відомі твори Джека Лондона, Грей Овла, Фіделера, Кервуда, Акселя Мунта, Ремарка, Лемонье, Гамсуна абощо. Викликаючи загальним тоном і детальними способами естетичні відчуття, подібні до таких само емоцій, породжуваних творами згаданих авторів, — цей роман І. Багряного має перед ними ту істотну й несмертельну перевагу, що він є епопеєю мужньої боротьби й перемоги нового українства над природою і над його ворогами. Він, розкриваючи позитиви української натури, вчить нас пізнавати самих себе, своє оточення і бути незламно-мужніми переможцями тигрів-звірів і "тигрів"-людей, бо до цього справді здатні наші люди й завжди такими повинні бути.

Твір високопатріотичний, несумнівно мистецький і по-вселюдському гуманістичний.

———————

*) Не можемо погодитись з цим закидом авторові роману, бо саме тут він виявив свою пильну спостережливість: у незайманих нетрях існує нерушимий закон пошани чужої власности. І горе тому, хто його порушить! Він існує в сибірській тайзі, у пралісах Алтаю й на відрогах Паміру (напр. у гірській Киргизії). Щодо "культурної" Европи й "дикої" Азії, то ми переконані, що, наприклад, в Узбекистані крадіжок менше, як у Австрії. Напр., у Ташкенті, в районах, де жили самі тубільці, ще в 1928-29 році не було замків не тільки в хатах, а й у крамницях, які "замикались" на ніч рідкотканими очеретовими матами (замість дверей, а часом і замість передньої стіни). Це неможливе в Европі, а тим більше на американському континенті.

Отже, вважати це за авторів недогляд буде цілком помилковим. **Редакція.**

ЮРІЙ ЛУТ

БАТУРИН

"...Як Батурин славний
Москва вночі запалила,
Чечеля убила,
І старого і малого
В Сеймі потопила."

Т. Шевченко

Як відомо, Батурин, що був столицею України за часів гетьманування великого гетьмана Івана Мазепи (1687-1709), в час Полтави, був зруйнований царем Петром, а вся людність його була геть чисто винищена. Дуже повільно прийшовши до сякого-такого життя, він, значно пізніше, уже в часи царювання цариці Катерини 2-ї, був резиденцією останнього гетьмана України Кирила Розумовського.

В наші часи Батурин був мало кому відомий. Історія його, завдяки старанням "старшого брата", що намагався стерти в пам'яті українського народу всі згадки про його колишнє минуле, старанно замовчувалася — ніхто й ніде його ніколи не згадував. Таку спільну лінію вели й царська Росія й радянська.

Літом 1927 року, я перебуваючи в Конотопі, вирішив відвідати й Батурин.

Що уявляв з себе Батурин у той час й що я в ньому бачив? Хочу коротенько переповісти те, що залишилося у моїй пам'яті, бо з того часу пройшло вже 25 років.

Батурин тоді був звичайнісіньким селом, що лежало далеко на провінції. Найближчою залізничною станцією до нього був маленький глухий полустанок Калинівка (за 16-18 км.). Більш відомими географічними пунктами були м. Конотоп (20 км.) й великий залізничний вузол Бахмач (приблизно також 20 км.). Економічно Батурин був найбільше зв'язаний з Конотопом, з яким його з'єднує великий грунтовий шлях, той самий шлях, який згадує М. В. Гоголь у своїй "Пропащій грамоті": стіл, за який козак сів грати в карти з чортами, був довжиною, як шлях від Конотопу до Батурина, — оповідає Рудий Панько.

Вибрався я з Конотопу з моїм супутником на велосипедах у липні 1927 р. Погода була добра. Їхали ми краями шляху, який ще де-не-де схоронив при собі старі-престарі верби, якими він у свій час був густо обсаджений. Тепер їх збереглося дуже мало. Здебільша стирчали лише старі пеньки, які поступово викорчовуються селянами на паливо. Переїхали щось з 2-3 села й під обідню пору під'їхали до старого Батурину. Порівнюючи рівнинний рель'єф місцевости, перед самим Батурином переходить у досить велике плоскогір'я. От ми, в'їжджаючи в Батурин, проїжджаємо по дорозі, що йде поміж височенькими горбами піскуватого грунту. Вулицею їдемо на площу, що розташована в північній частині села. Зупиняємося й підходимо до Батуринської церкви, що стоїть з правого боку. Питаємося церковного сторожа, чи можемо подивитися в церкву. Він веде нас до неї, відчинає й ми заходимо до середини. Це стара Батуринська церква. Церква порівнюючи велика, кам'яна, з дзвіницею й однією великою банею, помазана вапном, з залізним дахом й обдашшям, що колись були пофарбовані в зелений кольор. Огорожено кам'яною огорожею, але з відкритим фронтом. За огорожею город з деревами й кущами. Чи вона залишилася ще від часів гетьмана Мазепи, й пізніше була реставрована, чи може збудована гетьманом Розумовським, я не знаю.

В цій церкві був похований останній гетьман України граф Кирило Розумовський. На жаль, ми приїхали запізно, бо за 2 чи 3 тижні перед тим, церкву, що була вже замкненою, відвідала якась урядова комісія

й розкопала склеп, де був похований гетьман Розумовський.

На середині церкви побудована могила з білого мармуру у вигляді великої прямокутної плити, а в голові могили стояв мармуровий обеліск (висока, десь біля 1½ метра плита) на якому вибитий у мармурі профіль обличчя гетьмана. Були вибиті також і якісь написи, але, на жаль, змісту їх я вже не пригадую. Коло могили підлога була розібрана в такому розмірі, щоб було можливим пройти в склеп під могилою. Як розповів нам наш провідник, труна гетьманова була витягнута зі склепу й забрана цілком з усім, що в ній було. Не можу точно згадати що саме в ній було, пригадую лише дві речі, а саме: золоту шаблю гетьмана й срібну скриньку, у якій окремо зберегалося вийняте гетьманове серце. Про шаблю знаю лише з оповідання, а скриньку з серцем гетьмана я бачив в тому ж році в м. Конотопі у місцевому музеї. Це була скринька, розміром примірно 20 см. на кожний бік, металева, думаю, що з литого срібла, завтовшки 1-1,5 мм. Заповнена вона була якоюсь речовиною, ніби дубові трини, темно-брунатного кольору. У такому розсипі лежало серце, що досить добре збереглося.

Куди була вивезена труна, й що сталося з останками гетьмана — ніхто не міг сказати.

Обійшовши навколо могилу гетьмана, ми ще сяктак обдивилися церкву й мусіли виходити.

Дальша доля цієї церкви стала мені відома вже на еміграції. В часи колективізації, церква була використана як зерносховище. В 1941 році, при наступі німців на Батурин, так званий партизанський загін (власне не партизани, а змобілізовані наспіх владою с.-г. робітники й селяне-колгоспники), зробив на дзвіниці церкви кулеметне гніздо, звідси й обстрілювали німців, що наступали на Батурин. Німці гарматним вогнем запалили Батурин, в церкву поцілили кількома набоями, якими вона була майже зруйнована.

Подякувавши нашому провідникові, ми одночасно розпитати його як нам приїхати до маєтку Кочубея й поїхали в західню частину села.

А от і маєток. Нікого не питаючи, заходимо через відчинені ворота до парку-маєтку. Великий парк, десь біля 4 кв. км., огорожений цегляною огорожею. Дерева розрослися, великі й густі. Недалеко від воріт (за 15-20 м.) будинок. Біля будинку зустрічаємо чоловіка, розпитуємо. Відомості його про маєток дуже убогі, нічого не може оповісти, лише те, що це маєток і будинок, в якому жив Кочубей (як був генеральним суддею). Але будинок вже не той, що колись був: цегляний, з невеликими вікнами, одноповерховий. Зразу видно що перероблений, бо дах не пасує, робить його нижчим; вікна, видно, також не дуже далекої давности. З фронту в будинок входу немає. Довжиною метр. 20, завширшки 10 мтр. Зараз у ньому майстерня — роблять вулики. У середину ми не заходимо. Проходимо по доріжках парку. Все в запущеному стані, ніхто парк не доглядає. Доходимо до східної частини парку й в самому його кінці невеличка галявина. Ось і той дуб, біля якого, за народнім переказом, бував гетьман Мазепа з Мотрею й сидів на ослоні. Дуб старий-престарий, хоч і обтягнутий колись ланцугами, але ледве тримається вже. На ньому багато вирізаних написів.

У нас мало часу. Коротенько обходимо парк й їдемо далі. Розпитуємо у випадкових зустрічних, де палац Розумовського й їдемо до нього.

Колишній палац гетьмана Розумовського стоїть у східній частині Батурина, на височенькому горбі, який природньо якось відокремлений від площі, на якій розкинувся Батурин. Зараз же за горбом, на якому стоїть палац, великі обриви до великої долини, через яку протікає річка Сейм, а за нею вже починаються Брянські ліси. Чудовий краєвид! Наперед в'їжджаємо у великий парк з столітніх височенних дерев. Кажуть, що цей парк був насаджений так, що в середині творив з дерев герб Катерини 2-ої. З правого боку парку великі допоміжні кам'яні (цегляні) будівлі, від яких залишилися самі стіни. Сам палац стоїть в кінці парку з правого боку над самим обривом. Це величезна будівля у візантійському стилі, з великими колонами, фронтом до Сейму. Переказують, що до 1917 року, він ще був цілий. У рр. 1917-20 хтось його підпалив й тепер від нього лишилася лише кам'яна частина, всередині нічого немає.

Обходимо навкруги палац і парк і виїжджаємо. Вже пізненько й нам треба вертатисї додому.

Треба ще згадати, що десь за 20-25 км. від Батурину по річці Сейм, при самій річці й на такому ж горбі, як і Батурин, стоїть село Жолдаки. Це колишня резиденція Жолдацького полку — гвардії гетьмана Мазепи. Гвардійці-жолдаки мали тут постійний осідок, свої сім'ї й господарства, виїжджаючи на човнах до Батурина нести варту при дворі гетьмана.

---

*) В 1938 році мені довелося бути в Петропавловській фортеці в Ленінграді, де я бачив могили всіх царів російських, починаючи від царя Петра, що були в повній цілости, ніхто їх не чіпав, а навпаки берегли, як "святість".

В. Скорупський

ВЕСНЯНИЙ ДЕНЬ

Багатий день усім на радість нині:
Оце весна прийшла і по долині
Квітки медами сонце налива.

Уже не треба струн перебирати,
Їх дзвонами витончуючи даль;
Або любов чи тугу розважати,
Друзів згадавши чи юнацтва пал.

Бо час — самий по собі: рин і п'янь.
І я не уявляю: хто ти там —
Самотний чи літам вже лиш слухняний,
Щоб ти отим навстріч не вийшов дням
І не ожив, як папороть під Йвана.

**
*

Ще дуб — не ліс. Ще слід — не шлях.
Ще день — не навстіж брама.
І ти, поете, ще не птах,

Коли над світом ти думками.
Бо ліс — і шум. Бо шлях — і даль.
Бо день — і змаг з трудами.
І тільки склавши з них хорал,
На птаха скинешся піснями.

АЛЕЯ

Якось шипшини заросли алеї:
Прийшлося вирвати; аж зо землі
Коріння тягнуться, що на чолі
І піт не зроситься, такі слабкі.
Оце поезія доби моєї.

Олекса ЮЩЕНКО

ІЗ ЗБІРКИ "ДО РІДНОЇ ЗЕМЛІ"

ЯВІР

Він восени ще був зелений —
Не хотів скидати одяг свій.
Недалеко біля нього клени
Стали у зажурі золотій...

Вдарила гроза. Снопи вогненні...
Пишний явір грім війни зламав.
Погоріли кучері зелені,
Попелище закрива зима.

А як сніг зійшов, на попелищі
Люди знов побачили — росте
З кореню до сонця вище, вище
Пагіння зелене та густе.

...Шаленіють ще скажені зграї,
Кров'ю упиваються кати.
Та вогню і не було й немає,
Щоб спалити волю. Вже світає.
Вічно ж бо народові рости!

*
**

Конотоп, і Ніжин, і Прилуки,
і Ромни, Путивль, і Недригайлів,
і Хоружівки поля і Луки,
юности щасливої походи
з "Кобзарем", що старший брат Михайло
в подарунок з Києва привіз;
де Сули прозорі чисті води,
де Шамрай — дубовий давній ліс...
Що пройшов, що бачив — не забуду:
все то спомин серцю дорогий
І по всіх шляхах, по всіх усюдах,
де не був, але напевно буду,
куди кине грізний буревій —
скрізь дороги юності зі мною,
брат зі мною, села над Сулою...
і в пустелі схочу я напиться, —
спрага пройде (в пам'яті ж криниця!),
а на півночі краю холоднім,
тепло буде — промінь ясний гляне,
кине через гори і безодні
свої пасма ніжні і весняні..
Де б не був я, де я не загину,
скрізь нестиму в серці Україну,
це ж до неї звідусюди лине
серце рідного і люблячого сина.

17. XII. 1942

**
*

Мудрець сказав слова прості
Ще на пергаментнім листі:
За зрілий лик земного плоду,
І за життя свого народу —
Життя своє віддай за них,
Тобі їх серцем захищати;
Такий закон і мудрість книг —
Написаних, неписаних, —
Ще й пам'ятай про рідну хату.
Життям ти захищай своїм
Життя, безсмертя для народу,
І вітчий дім, далекий дім
У серці ти неси своїм, —
І образ матері в поході.
І рідний край запам'ята, —
Твоє ім'я — серед онуків.
Моя Вкраїно золота,
Моя розтерзана, свята,
Візьми ти силу, розум, руки.
Тобі я вірний до кінця.
— Мені без тебе не співати:
Не народитись без отця
Синам на світ... Хай мудрість ця
Веде мене до тебе, мати.

ОЛЕСЯ

Дівчинка маленька з України,
з краю синього, чарівного Дніпра,
дівчина зустрілась, і віднині,
в мене в серці весняна пора.

Пригадала Харків і Черкаси,
Канів і квітчастий Чигирин,
І луги — річок ясних окрасу,
й пісню Володимира-гори.

Будь мені, Олесю, ти сестрою,
тяжко-важко жить в самотині,
як почав розмову із тобою
ти здалась сестрицею мені.

Десь мої кохані Ліда й Ніна...
Серце думка рве на частки вмить;
Там... На Україні... Україна,
рідна мати, полум'ям горить.

Чи вони живі, мої сестриці,
Незабуті, щирі, дорогі?...
Мати Україна як вдовиця,
в горі лютім, спалені луги.

Закривавлені поля і квіти,
стоптана і спалена краса, —
у жалобу чорну серце ввите...
Хмар брудне лахміття нависа.

Я живу надією, чекаю
коли прийде той жаданий час,
як велична пісня понад краєм
понад рідним здійметься, і нас

знову будуть весни зустрічати
і сади шумітимуть рясні,
а щасливі юнаки й дівчата
будуть усміхатися мені.

Ми з тобою підемо, Олесю,
в степ, що хвилями-пашнею зашумить,
На озерах ніжнотонне плесо
сонцем-промінем ясним захлюпотить.

А ще думку я одну не кидаю:
там зустрінемо сестер моїх;
я з тобою, з Ніною та з Лідою
підемо в замріяні гаї, —

де колись ходив разом із ними,
рвав конвалії і слухав солов'я,
і степами свіжоголубими
перша пісня зацвіла моя.

ЗА РІДНУ ЗЕМЛЮ

Т. Масенкові

Переболіти серцем, увібрати
всі муки, горе, полиневі дні,
що терпить страдниця Вкраїна-мати,
що вся в диму, в пожарищах, в огні;

що гордо підіймається нескорна,
хоч зранена, але віки жива
і непохитна на могутнім корні.
Моя свята, велична, світова;

переболіти і за неї вийти
на вперту січ і смертні пута рвать —
щоб зацвіла черешнями і житом
і піснею озвалася дівчат;

з любов'ю, що стократ зросла священна —
іти на подвиг за Дніпровський край,
із гнівом, що стократ у тебе, в мене
зроста до чорних, ненависних зграй.

Коли брудна ворожа кров чужинців
останніми потоками стече,
тоді лиш нас нескорена орлиця
синами нарече.

**
*

На Україну мчаться ешелони
і поїзди вигукують в степах.
Перекликаються, вицокують вагони,
вже чутно материнки рідний пах.

Повернення! У жилах кров холоне
від щастя одночасно закипа —
хай попелища, але знов червона
розкучерявиться калина.

Накрапа
Осінній дощ. Але поглянь — навколо
вже зеленіє наше рідне поле.
Це ж вереснева зацвіта весна!

Там неня сина жде, сестриця брата
І донечка маленька кличе "Тато..."
А може всіх вмертвила чужина...

Ющенко Олекса, — поет майже зовсім невідомий нашій еміграції, народився 1917 року в с. Хоружівці, Недригайлівського району, Сумської области. По закінченні сільської школи, Олекса Ющенко закінчив Роменський сільсько-господарчий технікум, а потім Ніженський педагогічний інститут.

Першого свого вірша Ющенко надрукував у 1935 році; перша його збірка поезій "До рідної землі" була видана в 1945 році.

У час останньої світової війни О. Ющенко був евакуйований у Росію і працював на радіостанції ім. Т. Шевченка в Саратові.

О. Ющенко належить до поетів так званого "пожовтневого покоління", себто, до покоління, яке народилось, чи бодай виховалось, у часи російської червоної окупації України. Окупаційний режим на це покоління ставив свою останню карту: це покоління, мовляв, буде надійною підпорою радянської влади й партії, бо воно вже не буде "затруєне українським націоналізмом", а в ньому пануватиме космополітична ідея всесвітнього комунізму, чи в крайньому випадку ідея радянського всесоюзного (російського, імперського) патріотизму. Але життя спростувало цю протиприродню теорію російських комуністів: з пожовтневого покоління вийшли такі письменники й поети як Й. Поозичанюк, П. Карпенко-Криниця, Л. Полтава, М. Ситник, Яр Славутич, Діма та інші наші еміграційні письменники й поети, з цього ж покоління вийшли й А. Малишко, П. Дорошко, О. Ющенко та багато інших замаскованих і явних українських патріотів, яким не пощастило вирватись за "рубежі родіни".

Сьогодні ми друкуємо кілька поезій Олекси Ющенка, який, як і багато інших, використав відпруження в часи війни і заговорив своїм власним голосом, голосом українського патріота.

Не Ющенковій творчості дуже слідна народня пісенність, їй властива народня простота й щирість. Багато його поезій покладені на музику. Ющенко вважається сьогодні одним з визначних українських піснярів. Звичайно, що в його творчості є чимало радянського "патріотизму", є безліч дитирамбів Сталінові, але чи ми сміємо судити його за те?... Хіба ми не знаємо умов сталінської "демократії"?..

П. Вол.

КИЇВ У КВІТАХ

Нам довелося побувати на господарстві Київського міського садівництва. Головний садовод Митрофан Васильович Реутовський показав оранжереї, розповів, як незабаром яскравими барвами живих квітів оздоблять вулиці, сквери, бульвари і парки Києва.

14 мільйонів 211 тисяч квітів буде посаджено цього року в Києві. Значна частина цієї роботи припадає на міське садівництво тресту зеленого будівництва.

Маргаритки, незабудки, братки, гвоздики, нарциси, півонії, троянди сорока сортів, білі лілеї, флокси, тюльпани... Перераховуючи десятки назв рослин — від ранніх квітів, що розцвітають при перших весняних промінях сонця, до пізніх, що зустрічають перший подих зими, Митрофан Васильович розгорнув ряд ескізів майбутніх клюмб, а також візерунки квіткових килимів, що розстеляться по схилах парків, біля сходів, які ведуть до Хрещатика. ("Літ. Газета".)

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ! ЧИТАЙТЕ!
місячник головної управи ОДУМ-у в Канаді і США
МОЛОДА УКРАЇНА
що є сьогодні єдиним загально-українським, а не партійним журналом для молоді.
Передплата на рік: 3.00.
Замовлення слати на адресу:
Moloda Ukraina
191 Lippincott St., Toronto, Ont., Canada

СИН-ТЕРПЕРАЦИЗМ

"Вінок" (див. „Н. Д.", ч. 41, стор. 1) — нео-сонетна конструкція форми 14-рядкового вірша клясичної поезії. Правильне визначення цієї форми сонета — **син-сонет.** (від грецьк. syn — вкупі, єдино, зведено, співзвучно).

В добу староримської клясичної поезії, в пізнішій творчості італійців: Джамбаттиста Маріно (1569-1625), Джован Баттиста Цаппі (1667-1719); еспанців: Дон Луїс Гонгора-Арготе (1561-1627), Лопе де Вега (1562-1635); в часи творчости німецьких клясицистів (XVII стол.), французького (XVII) і російського (XVIII стол.) клясицизму, в період европейського псевдо- і "нео"-клясицизму, наршеті, в роки українського „нео"-клясицизму в поезії в друге 20 річчя XX стол.) — сонет являв собою двоподільну чи двочастинну форму вірша, що розпадався на дві, майже однакові, конструктивно роз'єднані частини: а) дві чотирирядкові та б) дві трирядкові строфи. Вони були **з'єднані** між собою, в широкому розумінні цього поняття, **семантично,** змістом, а **не формою,** і, у вузькому розумінні цього поняття, внутрішнім імпульсом вірша, серцем поетичного твору — ритмом, тобто **внутрішньою формою** вірша. Ніякі ж ознаки **зовнішньої форми,** що її в теорії поезії усталено називати **формою твору,** а тим більш, ніякі ознаки конструкції твору, не єднали їх.

Український „нео"-клясицизм, як еклектична своєю сутністю літературна течія виключно в поезії, досяг свого найвищого щабля розвитку в 30-х роках нашого століття. В роки 2-ї світової війни він досить помітно вигас, а вже по війні фактично перестав існувати як поетична школа, лишивши по собі кілька своїх послідовників пересічного значення. Зрозуміло, сонети можна писати й через сто-двісті років, та це вже не буде літературна школа, а тільки користування у віршовій творчості давно створеною формою клясичної поезії, якими б теоретичними брязкальцями не обґрунтовували вживання цієї форми. Український „нео"-клясицизм, як і всі послідовники клясицизму, користувався готовою сонетною формою, не вдосконаливши її.

Цей огріх у конструкції сонета надолужує син-сонет. Син-сонет є остаточним удосконаленням і завершенням конструкції клясичного сонета. Син-сонет об'єднує обидві частини сонета в **цілісний поетичний твір** за допомогою, передусім, однієї або двох **наскрізних рим,** що проходять через усі чотири його строфи. Отже, щодо зовнішньої форми син-сонет має безпосередній зв'язок з давньоклясичним сонетом, є його продовженням, лишаючи осторонь усіх послідовників клясицизму, псевдо- і „нео"-клясицизму, що тупцювались на місці в еклектичній кваші аморфних "ідейних засад" своїх літературних шкіл.

Син-сонет є український, сингармонійний, синтезований сонет.

Один син-сонет під назвою "Рибалка" вже був надрукований раніше ("Час", 17. X. 1948), з інших поезій — "Голуби" („Нові Дні" ч. 16, травень 1951). „Вінок" як і „Рибалка", належать до циклу сонетів „Мальовнича Україна".

Удосконалення сонетної форми продиктоване вимогою літературного напряму поетичної творчости автора цих рядків, напряму, що стосується не тільки сонетної форми вірша.

Напрям цей, за нашим визначенням, має назву: **синтемперацизм** (від грецьк. syn — єдино... та від лат. temperatio — з'єднання, створення. Як у музиці існує точно усталена висота й кількість звуків, що входять до тієї чи іншої історично складеної музично-звукової системи з певною кількістю ступенів рівномірно темперованого ладу, з тонами й півтонами, так і в поезії існує певна кількість складів з певним ритмом, об'єднаних певною цілісною формою за допомогою компонентів і мистецьких засобів поетичного твору: римування, рефренів, міжстрофних словесних акордів-часток, зачинів або кінцівок строф). Син-темперацизм є тільки часткою, змінного характеру, в ситемі поетичної школи автора цієї аннотації. Син-темперацизм визначається концепцією єдности конструкції поетичного твору та єдністю форми і змісту, форми, що є віддзеркаленням єства й зовнішнього обрису об'єкту зображення, взятого з реальної дійсности чи створеного буянням творчої фантазії.

Основними **ідейними засадами** син-темперацизму, коротко, є: 1) національний, український зміст, даний в історичному аспекті — від доісторичних часів українського бутя до наших днів; 2) національний дух і національне забарвлення творчости; 3) увічнення українського пейзажу. Основними **мистецькими засадами** син-темперацизму, коротко, є: 1) єдність конструкції твору; 2) єдність форми твору за допомогою компонентів і мистецьких засобів: римування, рефренів, міжстрофних словесних акордів-часток, зачинів або кінцівок строф; 3) відповідність форми твору його змістові, єдність форми і змісту, що виходить із твердження про три елементи — двоформовість і зміст істот, речей, явищ, а відтак і — поезії: кожна істота, річ, явище мають свою: а) зовнішню і б) внутрішню форму, що є відображенням їхнього в) єства (змісту).

Основні ідейні та мистецькі засади син-темперацизму становлять його формоідеологію.

Н. Щербина

ЗАМОВЛЯЙТЕ КНИЖКИ

П. Волиняк, лани, читанка для 4-ої кляси 1.00
Діма, Росяні зорі, поезії 0.40
В. Русальський — Після облоги міста 0.40
М. Цуканова — Шовкова рукавичка 0.25
В. Чапленко — У нетрях Копет-Дагу 0.50
М. Івченко — Напоєні дні 0.30
Т. Осьмачка — Плян до двору 1.50
А. Кащенко — Під Корсунем 0.60
П. Карпенко-Криниця — Підняті вітрила 0.40
С. Парфанович — У Києві в 1940 році 0.80
Б. Олександрів — Мої дні 0.35
М. Гоголь — Сорочинський ярмарок 0.30
П. Волиняк — Земля кличе 0.25
П. Волиняк — Під Кизгуртом 0.20
П. Волиняк — Кубань — земля українська, козача 0.40
О. Стороженко — Оповідання 0.35
Літаври чч. 1, 2, 3 і 4/5 (разом) 1.00
Д. Гуменна — Куркульська вілія 0.25
А. Любченко — Щоденник. Ч. І 0.80
В. Скорупський — Весняний гомін 0.25
В. Стефаник — Вибране 0.35
П. Горотак — Дияболічні параболи 0.40

При замовленні на $10.00 і вище — опуст 25%.

Замовлення й гроші слати:
"NOWI DNI", Box 452, Term. "A"
Toronto, Ont., Canada.

Федот ЖИЛКО

НОТАТКИ ПРО СУЧАСНУ УКРАЇНСЬКУ ЛІТЕРАТРНУ МОВУ

Від редакції: Передруковуємо цю статтю з київської "Літературної Газети" від 14. 5. ц. р., бо вважаємо, що непоправність мови, про яку говориться в цій статті, ніяк не менша (якщо не більша!) й на еміґрації. А наші мовознавці, маючи тут цілковиту волю, майже нічого не роблять, щоб звернути увагу на убогість нашої літературної й газетної мови.

Статтю передруковуємо з деякими скороченнями. З цієї статті видко, що автор її намагається між рядками обстоювати не тільки глибинну народність літературної мови, а й її чистоту, себто очищення від русизмів, які так тяжать сьогодні на нашій мові. Правда, він мусить цей свій намір ховати, тому говорить:

"Боротьба за чистоту літературної мови соціялістичної нації — це насамперед боротьба за вдосконалення форми національної соціялістичної культури, за її ідейний зміст".

Все це ми прекрасно розуміємо, тому й не судимо автора за оті козиряння в бік соціялізму і "братнього" народу. Але поруч з тим мусимо звернути увагу наших мовознавців, що вони зобов'язані доробити те, чого в Україні сьогодні робити не дозволено.

Сучасна українська літературна мова, в післяжовтневий період збагатившись цілим рядом розвинених жанрів (наукової, юридичної, ділової мови тощо), значно розширивши соціяльно-політичну, науково-технічну та іншу лексику, розвинулася в літературну мову. У цьому розвитку й збагаченні української літературної мови, зокрема її стилістичних і лексичних засобів, провідна роль належить письменникам — майстрам слова. Багато нового внесли до сучасної літературної мови П. Тичина, О. Корнійчук, М. Рильський, А. Головко, М. Бажан, А. Малишко, О. Гончар.

Значення праці письменника для збагачення літературної мови залежить від того, наскільки він у своїй творчості передає загальнонародні риси мови народу і як його мова пов'язана з найглибшими процесами розвитку загальнонародної мови. Втілювати в мові свого твору найтиповіше для загальнонародної мови — важлива умова творчого успіху письменника.

А втім, декому з наших сучасних письменників бракує саме цього відчуття типового, характерного в загальнонародній мові. І не диво, що такі письменники нерідко підпадають під вплив готових, уже витворених стилістичних та інших засобів мовного зображення.

Сфера дії мови охоплює всі галузі діяльності суспільства; в мові відбивається вся специфіка діяльності й пізнання людини, сфера її майже безмежна. Звичайно, письменник може відтворити лише частину багатства засобів народної розмовної мови. З прозорого моря народної мови письменник добирає все те, що найбільше сприяє відтворенню його задуму. Він, з одного боку, користується тими засобами, які вже утвердилися в літературній мові свого часу порядком продовження традицій літературної мови народу, а, з другого боку, — безпосередньо черпає з розмовної мови, оживлюючи традиційні літературно-мовні засоби. Цим, власне, і визначається творча індивідуальність, оригінальний стиль письменника. Вникнення в тонкощі засобів літературної мови народу допомагає письменникові набути вміння шліфувати свою мову, літературно її опрацьовувати. Вникнення в народнорозмовну мову дає йому можливість відтворити сучасність найвідповіднішими мовними засобами, виявити свою творчу індивідуальність і цим, у свою чергу, сприяти розвитку та збагаченню літературної мови народу.

Але ні читання, ні пильне вивчення мови сучасників, навіть найкращих майстрів слова, ніякі друковані джерела (хоч дуже корисні й важливі для творчої роботи над словом) не можуть повною мірою замінити глибокого знання живої мови, яке найуспішніше набувається письменником при безпосередньому вивченні життя в середовищі різних верств суспільства, вникненні в сучасну мову народу — творця її і носія.

Знання і відчуття народнорозмовної мови, знання законів розвитку сучасної літературної мови — це та основа, що забезпечує боротьбу проти суб'єктивізму в літературній мові, проти тих волюнтаристів, які б воліли на свій смак або згідно своїх уподобань, запровадити зміни в літературній мові. Закони науки про мову відбивають об'єктивні процеси розвитку мови, вони незалежні від волі людей. Тільки знання законів розвитку мови, зокрема літературної мови, дає можливість правильно розв'язувати питання нормалізації літературної мови, оцінювати й добирати з розмовної народної мови ті її засоби, які є провідними і яким належатиме майбутнє.

Нове виникає в мові не відразу. Особливо ж це стосується виникнення нових відтінків граматичних категорій, зміни вживання форм, набуття деяких нових функцій, відтінків значення слів, словосполучень. Саме ці на перший погляд ніби малозначимі зміни можуть бути ознаками тих глибинних процесів, що визначають зміни в мові.

У живій розмовній мові зароджуються й виявляються різні стилістичні засоби, які в літературній мові знаходять свій найбільш виразний вияв: під впливом літературної мови збагачується розмовна мова.

Слід зазначити, що в розвитку сучасної української літературної мови є окремі негативні явища, які до певної міри гальмують її вдосконалення і збагачення з джерел розмовної загальнонародної мови. Вони, ці явища, подекуди спостерігаються в газетах у вигляді певних мовних штампів та в обмеженому використанні загальних лексичних засобів. Деякі газетні працівники не утруднюють себе вивченням розмовної мови різних верств нашого народу, не шукають у народі засобів найкращого відтворення у слові того, про що вони пишуть. Серед таких працівників укорінилася практика користування обмеженим запасом слів. Чи часто ви знайдете на сторінках газет, наприклад, слово "домагатися", хоч воно є в „Російсько-українському словнику" (вид. 1948 р.). Здебільшого в нас замість нього вживають слово "добиватися". Але ж слово "домагатися" має свій певний особливий відтінок: домагатися, наприклад, знання, це не те, що "добиватися знання". В результаті обмеження лексичних засобів сучасної української мови у нас чомусь, знову ж таки в газетах, дуже рідко вживається слово „низка", яке замінюється словом „ряд". Хоча "ряд" і більш поширене слово, але на своєму місці "низка" — чудове слово і не може в українській літературній мові замінюватися тільки

"рядом". Наприклад, "низка думок" (що нижуться в голові), "низка питань" (що теж нанизуються, в'яжуться одне за одним) і т. д.

Кожне живе слово має своє значення не взагалі, а в конкретному випадку, там, де воно найкраще відтворює певний відтінок думки. Обмеження лексичного складу мови веде до бідности, одноманітности її. Обмеження лексичних і фразеологічних засобів сучасної української літературної мови спостерегається і в художніх творах, наприклад, нарисах. Як це не прикро, але чимало наших нарисовців, навіть і письменників, описують трудові подвиги кращих людей так сухо, одноманітно або тріскуче й пишномовно, що не можна не обурюватись.

Ось недавно надруковано нарис О. Ільченка "Майський цвіт". У нарисі є хороші місця, але в ньому виразно помітне збіднення лексичних засобів сучасної української літературної омви. Звідси й такі штампи: "Хоч добре слово про заводську роботу старшого майстра і **з'являлося** інколи на сторінках газет". А далі: "У жалобній юрбі (?!)... **з'явився** якийсь нестарий чоловік..." Або ще: "Ніколи не звертався до нього з запитанням і намагався триматися далі". Слова цілком доречні в діловій мові. В нарисі ж про квіти від них віє сухістю, заяложеним штампом.

Біда в тому, що ці штампи просочуються і в мову художньої літератури.

Наведемо в цьому пляні кілька прикладів з романа В. Собка "Біле полум'я". Уже в першому абзаці читаємо: "А нині **сонце** встало **чисте й ясне,** віщуючи **дзвінкий,** безвітряний, гарячий серпенвий **день".** Далі автор повідомляє, що його герой виходить на балкон. "Погляд Крутояра пробіг по будинках, по вікнах, по балконах. За прозорим склом уже почувався рух". Як це за склом може **почуватися рух?** І чому **прозорим** склом? Хіба у вікнах будинків буває і непрозоре скло? Далі читаємо про потік людей: "Весь цей **потік швидко посуне,** через великий парк, **приплине** (?) до заводської брами і розіллється на річки, потім на ручаї, потім на струмочки, допливе до цеху, до верстата, до мартена, до креслярського столу, і почнеться звичний, напружений робочий день".

Як може потік **посунути?** І чому саме потік розливається на річки, а не навпаки?

Дуже прикро, що В. Собко засмічує мову свого твору канцелярськими зворотами й словами. Ось як сухо описані вагання юнака, який думає сказати дівчині про своє кохання: "Для Бориса тут уже все давно вирішено, але зовсім невідомо, як поставилася б сама Зоя до **повідомлення** про своє одруження з ним". Ще приклад: "А, власне кажучи, чому це вона мусить **доповідати** про цю розмову?".

Всі оці та інші численні зриви і недоречності в мові В. Собка ще раз нагадують про те, що питання стилю, мовної культури вимагають до себе значно більшої уваги наших письменників.

Тільки безпосереднє знання мови, набуте в тісному зв'язку з народом, з життям, дає письменникові справжній матеріял для індивідуалізації мови героїв. Суть індивідуалізації мови героїв полягає не тільки у вживанні якогось особливого слова чи звороту, а головним чином, у тому, як письменник знаходить для свого героя такі слова й вирази, що найбільше характеризують образ певної людини. Ці слова й вирази, ці відтінки значення слів й виразів письменник може почути тільки в житті, тільки в живій розмові. Як чудово характеризується індивідуальна мова Галушки в п'єсі О. Корнійчука "В степах України" отим "в курсі дєла"! Саме цей мовний штамп у Галушки свідчить про те, що він відстав від життя, живе вчорашнім, не вникає в те нове, що владно входить в життя. Корнійчук це відчув і відтворив оцим „в курсі дєла" індивідуальну особливість людини типу Галушки.

Особливо відповідальна й винятково важлива роль слова в п'єсі, зокрема в комедії. Не тільки слова, словосполучення, вирази й цілі фрази, а ще більшу вагу в п'єсі має сам склад мови героя, її ритм.

Сучасна літературна мова в жанрах наукових, публіцистичних, юридичних і т. д. характеризується величезною кількістю суспільно-політичної, професійно-технічної термінології. Всі ці засоби походять здебільшого від мовної культури міст.

Значна кількість технічної, наукової і суспільно-політичної лексики в сучасній літературній мові становить і певні додаткові труднощі для письменників. Наукові, а особливо технічні терміни, різні професіоналізми відомі, як правило, далеко не всім читачам, а іноді й порівняно вузькому колі спеціялістів. Зрозуміло, що впроваджувати цю лексику в художній твір треба досить обережно. Не можна, звісно, виступати проти будь-якого терміну в літературному творі, але треба, щоб його вживали як щось невід'ємне, щоб він розкривався змістом або контекстом твору. Вдалим зразком впровадження технічної термінології є новела Ю. Янавського "Династичне питання". Письменник обережно вводить у новелю, не захаращуючи її мови, різні спеціяльні назви доменного виробництва. Читач сприймає ці назви як щось невід'ємне в мові новелі; до того ж письменник і контекстом розкриває деякі технічні назви.

Для української омви, яка має значну діялектну розпорошеність, набуває актуального значення питання діялектизмів. Відомо, яку боротьбу проти захаращення мови діялектною лексикою проводив М. Горький. Тимчасом, вміле введення діялектизмів надало особливої привабливості творові М. Шолохова "Тихий Дон". У пресі вже відзначалося, що деякі наші письменники, особливо молоді, іноді без органічної потреби вводять

МАЄМО НА СКЛАДІ ТАКІ ДИТЯЧІ ВИДАННЯ:

1. **"ДВІ КАЗОЧКИ"** (нове видання) народні казки з гарними малюнками, кольорова обкладинка, стор. 16, ціна — 20 центів.
2. **"ЛИСИЧКА - СЕСТРИЧКА І ВОВК ПАНІБРАТ"** (нове видання), народна казка, з малюнками, стор. 16, ціна — 15 центів.
4. **"ЯЙЦЕ-РАЙЦЕ"** (нове видання), народня казка з малюнками, кольорова обкладинка, ціна — 25 центів.

5. **"МОЯ ЗБІРОЧКА"** (нове видання), — багато ілюстрована книжечка, де є народня казка "Костинин син", віршована казка Наталі Забіли "Сорока-Білобока", пісня-гра з нотами "Яблунька" — текс Н. Забіли, муз. П. Козицького. Ціна — 25 центів.

Замовляти:
NOWI DNI
Box 452, Term. "A", Toronto, Ont., Canada.
Книгарням і кольпортерам опуст.

діялектизми в мову своїх творів (наприклад, С. Чорнобривець "Визволення" та ін.).

Цікавий стилістичний засіб зостосовує М. Стельмах у повісті "Над Черемошем". Письменник дуже рідко вживає лексичні діялектизми, а ще рідше — фонетико-морфологічні. Місцевий гуцульський кольорит М. Стельмах відтворює синтаксичними засобами, порядком слів, ритмом мови. Ці засоби збагачують мову письменника і водночас не становлять жодних труднощів для читача. Це відомий і художньо обґрунтований спосіб відтворювати місцевий колорит.

Розвиток української культури ставить підвищені вимоги до майстрів літературної мови, до всіх працівників слова — журналістів насамперед, до вчених, громадських діячів. Мова мусить бути досконалою і високорозвиненою. От чому назріла така невідкладна потреба в різних довідниках, словниках, які б допомагали нашим працівникам слова і без яких особливо важко доводиться нашим учителям, працівникам вузів тощо. Інститут мовознавства Академії наук УРСР видав у 1948 р. "Російсько-український словник" (80.000 слів). Цього року виходить перший том чотиритомного "Українсько-російського словника". Ведеться підготовча робота до створення словника синонімів. Але цього не досить. Потрібні термінологічні словники з різних галузей, фразеологічні, етимологічні, словники мови окремих письменників, обласні словники тощо.

Наші мовознавці перебувають у боргу перед громадськістю. Якщо для впорядкування великих словників потрібні значні колективи й кошти, то збирати матеріял для словників, записувати мовні багатства нашого народу, обласні слова, опрацьовуввти й видавати ці матеріяли можуть наші периферійні вузи. Для створення термінологічних словників потрібне кооперування фахівців катедр відповідних галузей науки і української мови, що мають спеціялістів-лексикографів.

Час не жде. Розвиток нашої культури вимагає таких словників, і вони мусять бути створені.

Б. Сивенко

Український „день шанси"

1. Невтішний ліміт передумов нашого "Дня шанси"

Хоч передбачити майбутнє — річ не легка, проте ми наважуємось твердити таке: якщо нинішня прихована і, сказати б так, "кусникова" війна між Заходом і червоною Москвою стане якогось дня одвертою й суцільною, стане 3-ю світовою війною, то лише за одної з ось таких двох умов: 1. або СРСР такої війни хотітиме, тобто почуватиме силу її виграти; 2. або до такої війни кремлівські правителі будуть змушені вдатися, бо без неї вони не матимуть виглядів зберегти надалі своє панування. І в першому і в другому випадку перший удар (війни світового маштабу) завдає Москва; але в другому випадку цей удар Москва завдає під тиском, у кризовій для свого панування ситуації, отже без можливости вибрати для удару найдогіднішій, найзручніший для себе момент. Якщо в опінії західнього світу переважатиме думка, що війни проти СРСР не оминути, то логічно було б вказаним збоку Заходу активно спричинитися саме до такої "вимушеної" (для Москви) війни. Яким чином? Очевидно, послідовною визвольницькою політикою, стосованою Заходом у взаєминах з СРСР. Така політика, тверда кожночасна постава і вимога від сучасних московських правителів шанувати принцип волі, безумовно здатна спричинити кризу московсько-більшовицької диктатури внутрі на підвладній Москві території.

Можуть у декого виникнути сумніви щодо морально-політичного боку: чи не буде, мовляв, таке поступування Заходу прихованою агресією у відношенні до Москви? Наша точка зору — це поступування слід кваліфікувати як засіб і методу активної оборони західнього світу перед тим, хто ще устами Леніна проголосив Заходові нещадну війну і практично весь час у тому напрямі діяв і діє й сьогодні. Намагання підірвати, розкласти західній світ зсередини — це ж основа всієї більшовицької політики, її генеральна лінія, стосована дотепер з незмінним успіхом, дякуючи, власне, відсутності з боку Заходу належних контрзаходів у цій ділянці і наявності в країнах Заходу добре зорганізованих п'ятих колон Москви. Чи ж оборона супроти ворога тією зброєю, що її ворог змушує нас ужити як відплату — є недозволена?

Більше того: ми вважаємо, що активна визвольницька політика Заходу супроти Москви — це єдино гідна і навіть обов'язкова політика, якщо Атлантитська Хартія, Універсальна Декларація прав людини і Міжнародній Договір проти народовбивства — не облудні заяви, не просто списаний папір, призначений для музейного зберегання, а справді виклад принципів, що за них людство боролося впродовж віків і мусить боротися аж до повної їх перемоги.

Це вступні міркування до нашої властивої теми. До них слід додати ще одне. Чи не може московсько-комуністичний режим завалитися сам собою, тобто через революцію? Ніщо не дає підстав до позитивної відповіді. Особливо роблять нас песимістами щодо цього два факти, що з них один ще цілком свіжий. Ці факти такі: а) не сталося революції в СРСР під час II світової війни, хоч перебіг її протягом перших місяців був для Москви скандально невдалим; б) не помітно ніяких заворушень у зв'язку з смертю Сталіна.

Який звідси висновок мусимо зробити ми, українці? А той, що звільнитися з московських обіймів ми можемо лише в наслідок 3-ї світової війни. Висновок дуже невтішний, бо західні альянти не нападуть перші, щоб могти відразу завдати Москві нищівного удару (в спосіб змасованої повітряної атаки на головні центри воєнної індустрії і головні комунікаційні лінії СРСР); отже війна неминучо буде затяжна. Українська земля, очевидно, буде тереном бойових операцій і ще раз зазнає жахливих спустошень війни, зазнає масових руїн і жертв.

І тут постає на весь зріст кардинальна пробле-

ма: як зробити так, щоб ці руїни і жертви бодай хоч цього разу не були марні? Мовиться, річ певна, про наші, українські зусилля, про максимальне використання і з найбільшою доцільністю тих можливостей, що можуть відкритися перед нашою нацією в напрямку осягнення головної мети — відновлення національно-суверенної української державности. Відкритися, очевидно, в разі перемоги Заходу, в що ми муємо вірити, зважаючи на його загальний воєнний потенціял.

2. Наш старт, проблеми уряду і війська

Більшовики з боєм відходять з України, нещадно її при цім руйнуючи і депортуючи людність; альянтські війська Україну займають. Очевидно, займають ступнево, посуваючись із заходу, а, може, з півдня, від Чорного моря, чи, нарешті, і з півдня і заходу. Постає спокуса творити десь у Львові у Одесі "український уряд". Може навіть два "уряди" відразу, а наш екзильний Державний Центр УНР у цім випадку був би третім. Це було б знаним вже нам нещастям. Не сміємо ніяк цього допустити. Мусимо стати при нашому Державному Центрі УНР (незалежно від того, як до нього ставитимуться альянти), аж доки не буде звільнений від більшовицької влади Київ. Всілякі спроби й ініціятива творення влади в щойно звільнених тих чи інших областях **не повинні виходити за рамки своїх областей і не плекати жадних "всеукраїнських" претенсій.** Бо інакше буде балаган, що підтинатиме до нас довір'я з боку альянтів і призводитиме до якнайдальшого поширення компетенції окупаційної влади альянтів. Вони ж бо тоді не матимуть з ким говорити!

Чи будуть альянти респектувати наш Державний Центр УНР? Це найбільшою мірою залежить від нас самих — вже тепер і тут, на еміграції, і там на рідних землях, як почнеться "День". Залежить від нашого політичного такту й розуму. В кожнім випадку — лише в Києві цей Держ. Центр може бтуи доповнений чи переформований, із збереженням, однак, прерогатив президента, що мусів би бути водночас і найвищим комендантом українського війська. (Це дуже важно, щоб запобігти отаманщині).

До речі, про наше військо. Воно повинно бути в загальній воєнно-політичній вомпетенції нашого уряду, мати характер суверенного військо союзної держави. Це не виключає, розуміється, того, що в оперативному відношенні ті його частини, що будуть на фронті (протимосковському), підлягатимуть альянтському командуванню. Але формувати й комплектувати українські військові відділи, посилати їх на фронт і відкликати їх звідти та замінювати іншими — це має бути прерогативою українського уряду. Лише в цім випадку і за таких умов наше військо в "День шанси" буде справжньою збройною силою нашої Батьківщини, матиме беззастережно позитивне значення та вагу.

Отже передумовою творення українського війська має бути визнання альянтами національно-українського уряду. Альянти наперед повинні знати, що всілякі спроби творення українського війська поза домовленістю з Державним Центром УНР, самим альянтським командуванням — чи з добровільців еміграційних, чи з добровільців у відвойованих з-під Москви українських областях — не дасть їм користи воєнної, а до того ще й завдасть політичної шкоди. Бо факт творення українських військових відділів без апробати й участи українського уряду наша людність сприйме як ознаку недовіри до неї з боку альянтів, як свідоцтво їх недоброзичливости чи, принаймні, нездецидованости в питанні нашої самостійної державности. У цих умовах не можна сподіватися якогось значного припливу добровільців, а тим більше прихильного ставлення д оних з боку маси населення. А в наслідку — альянти не зможуть ні відтяжити себе на фронті, ні — що також дуже важно — доручити цим добровільницьким частинам охорону і забезпечення свого запілля.

Натомість військові відділи — хоча б, попервах, з добровольців, але творені як частини суверенної армії української держави, за наказами її уряду діючі — викличуть цілком інший, позитивний рефлекс і з успіхом можуть перебрати на себе забезпечення альянтського тилу в Україні і навіть, якщо б війна затягнулась, допомогти в операціях на фронті. Виходячи ж з суто українських державницьких підстав і інтересів, саме таке, суверенне військо нам потрібне і в цім пункті ми не повинні б іти на ніякі компроміси.

Чи можна приймати до наших військових відділів також добровільців з числа полонених радянських вояків? Не тільки можна, а й треба. І не тільки звичайних, рядових бійців, але й офіцерів, включно до найвищих, а воєннотехнічних фахівців і медичний персонал необхідно брати незалежно від їх бажання, попросту — мабілізувати. Взагалі слід здати собі справу з того, що для негайного вжитку можуть надаватися лише добровільці з людей, що вже мають військовий вишкіл, що вміють орудувати наявною зброєю і більш-менш призвичаєні до сучасних методів ве-

ЄДИНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ СКЛАД ВУГІЛЛЯ В ТОРОНТІ

SCARBORO FUELS

Власник: Є. Охітва

Продаємо добре чисте вугілля, маємо на складі тверде і м'яке вугілля, а також різне вугілля до стовкера і бловера, продаємо також дрова. Гарантуємо добру обсдугу.

Замовлення слати:

SCARBORO FUELS — St. Clair Ave. East, Scarboro Junction — Tel.: AM. 1-1371

Л. ЛУНСЬКИЙ ОКУЛІСТ

Екзамінуємо очі, добираємо окуляри на різні **недомагання очей, нервовість і болі голови.**

Говоримо по-українськи

470 College St. W., RA 3942

дення бойових операцій. Таким людським матеріялом будуть, власне вчорашні радянські бійці під командою таксамо вчорашніх радянських офіцерів, очевидно, українців з поохдження і громадян УРСР. А що радянські вояки потраплятимуть (як полонені і перебіжчики) до рук альянтів, то наш уряд мусить мати з альянтським командуванням відповідну угоду, після якої полонених радянських вояків, по ствердженні їх української національности, передаватиметься в розпорядження української влади.

Тут нас може зупинити одне "але". А саме: якась частина вчорашніх радянських рядових бійців, а ще більше офіцерів — члени комуністичної партії. Тож може бути підозра, що їхнє зголошення служити в українському війську — нещире, подиктоване бажанням якомога швидше видобутися з полону чи реабілітувати себе на майбутнє, щоб уникнути репресій.

Наш погляд — це не повинно нас аж дуже бентежити і ми повинні їх приймати. Це вочевидь гармоніюватиме із загальним курсом широкої толеранції, що його напевно проголосять альянти у відношенні до підрадянської людности, не виключаючи й членів компартії, ще з перших таки днів війни. З свого боку, ми добре знаємо — як багато було і є "липових" комуністів, лише формально приналежних до комуністичної партії. Автім, питання кадрів нашого війська — це лише частина дуже широкої і важливої проблеми людських кадрів, що з нею ми спіткнемося не лише у військовій, але й в усіх інших ділянках нашого суспільно-державного життя періоду "Дня шанси". Цій проблемі кадрів і проблемі наших взаємин з сусідами мусимо присвятити окрему, дальшу статтю.

Рибництво на Дніпрі

Спорудження Каховського гідровузла створить сприятливі умови для збільшення рибних запасів Нижнього Дніпра і організації рибної промисловости в цьому район, до якого входить Дніпро з придатковою системою у межах від греблі Дніпрогесу до гирла. Дніпро-Бузький лиман і ріка Південний Буг від Олександрвської ГЕС до гирла.

Середньорічний вилов у довоєнний період тут становив коло половини загального вилову риби в річках, озерах і лиманах України, причому переважно коропових — тарані, плоскирки, ляща, рибця, коропа, чехоні. Значну питому вагу мали оселедцьові, головним чином тюлька й бички, які становили основу промислу Дніпро-Бузького лиману.

Нинішні вилови в районі майбутньої водойми досягають 49 відс. загального вилову у Нижньому Дніпру, включаючи Дніпро-Бузький лиман. Переважають тут щука, окунь, плітка, тарань, лин і карась; інших риб, зокрема коропа, ляща й судака, виловлюють мало.

У результаті спорудження Каховської греблі і в зв'язку з цим виникнення нової гідрологічної обстанови на Нижньому Дніпрі, будуть утрачені основні нерестилища осетра, тарані, чехоні, розшматовані вище від створу Каховської греблі; значно погіршають умови відтворення рибних запасів у нижньому б'єфі водойми. Набагато втратять значення природних нерестилищ масиви Кінських і Базавлуцьких плавнів площею 100 тисяч гектарів. Але Каховською греблею буде утворена нова величезна водойма, на базі якої можна буде організувати багатюще рибне господарство. Значною буде тут глибина води, зменшиться швидкість течії, зміниться стікання і проточність води. Колишні екологчні умови існування риб на цій ділянці Дніпра порушаться. Випадуть прохідні види риб (осетрові, оселедець), зникнуть або значно скоротяться підуст, морена, білизна.

Звідси виникає потреба у проведенні на Нижньому Дніпрі комплексних заходів, спрямованих не тільки на компенсацію втрат рибного господарства, але й на значне збільшення і якісне поліпшення рибних запасів у верхньому і нижньому б'єфах Каховської водойми.

Науково-дослідний інститут ставкового і озерно-річкового рибного господарства, Інститут гідробіології Академії наук УРСР, Інститут гідробілогії Дніпропетровського університету і Київський відділ "Ленрибпромпроєкту" вже опрацювали техніко-економічні матеріяли про розвиток рибного господарства в Нижньому Дніпрі у зв'язку з будівництвом Каховського гідровузла.

Намічено провести водовпорядкування й меліорацію на площі багатьох тисяч гектарів, створити нерестовирощкові господарства по вирощуванню молоді цінних промислових риб — судака, ляща, коропа. Одно таке господарство, площею 5.700 га, передбачено створити на Кінських плавнях, між лівим берегом заплави і „Кучугурами", і друге, площею 1.400 га, — у заплаві річки Базавлук.

Для вирощування молоді тарані, ляща, коропа й рибця в нижньому б'єфі водойми треба збудувати три нерестово-вирощкові господарства: на острові Козацькому, поблизу Каховської греблі на площі 1.400 га; коло хутора Кохани, Голопристанського району, на площі 450 га і на острові Білогрудів — на площі 50 га.

Передбачається будівництво у пониззі Дніпра риборозного осетрового заводу з трьома цехами: для інкубації ікри, вирощування молоді і живих кормів. Виробнича потужність заводу — мільйони триграмової молоді.

Далі будуть проведені такі заходи, як очищення ложа від деревно-кущової рослинності і розкорчування ділянок на площі 18 тисяч гектарів.

У районах Каховської водойми є сприятливі умови для організації коропових господарств промислового

ФАРБИ

і

ТАПЕТИ — (WALLPAPER)

Власник: ОЛ. ОХРИМ
купите найліпше в

METROPOLITAN PAINT & WALLPAPER CO.
795 Dundas St. W. — EM. 4-6597
Toronto, Ontario

типу. У зв'язку з цим проєктується будівництво трьох великих рибгоспів, які щороку даватимуть країні 15 тисяч центнерів коропа.

Коропові господарства можна також організувати на Білозерському (1600 га) і В. Рогачицькому (1200 га) лиманах при умові збудування захисних дамб коло сіл Кам'янки і В. Знам'янки.

Треба провести спеціяльні роботи по збільшенню запасів рибця — одного з найцінніших промислових видів риб.

Крім влаштування штучних нерестилищ, доцільно і можливо створити розплідник рибця на площі 50 га коло хутора Кузьминки, в районі острова Білогрудів.

Здійснення таких заходів дасть можливість створити на Нижньому Дніпрі справді велике рибальство. Вилов осетрових можна буде збільшити до 6.000 і коропа — до 4.000 центнерів на рік, запаси яких останнім часом різко скоротилися.

Обслідування, проведене влітку 1951 року, показало, що прибережна зона водоймищ надто заросла рослинністю, а канали, що з'єднують водойми з рікою, дуже обміліли. Тому заходи по водовпорядкуванню й меліорації мають першорядне значення.

Насамперед треба провести меліорацію Ягорлицького лиману, площею 25 тисяч гектарів, з'єднавши його з Дніпро-Бузьким лиманом і спорудивши пересип, який ізолював би лиман від моря. Це сприятливе опріснення лиману і дасть можливість розширити нерестовий фонд і кормові площі в пониззі Дніпра.

Для відтворення рибних запасів Середнього Дніпра уже зроблено багато. Створено два державних республіканських рибних заповідники (Усть-Прип'ятський і Середньодніпровський) строком на 10 років. Оголошені сезонними рибними заповідниками місцевого значення, строком на 5 років, такі ділянки басейну Дніпра, як річки Стугна, Рось, Вільшанка, Тясьмин, Цибульник, Орель з їх заплавами, балки "Гадюча" і "В. Осокорівка".

Щоб поліпшити видовий склад промислової риби Середнього Дніпра, Інститут рибного господарства Міністерства рибної промисловості УРСР завіз в 1950-1951 рр. з пониззя Дніпра у Середньодніпровський заповідник 9,5 млн. штук заплідненої ікри рибця і 700 тис. штук заплідненої ікри волзької стерляді, а також 5,5 млн. штук сигових (чудський сиг і ладозький рипус).

Намічаються заходи і для збільшення запасів ляща, судака й коропа.

Проблема великого промислового рибальства в районі перетворюваного Каховською будовою Нижнього Дніпра є одним з важливих народногосподарських заходів, спрямованих на збільшення багатства в нашій країні.

А. Ротань,
заступник міністра рибної промисловості УРСР.

("Рад. Україна")

ЦІКАВЕ З ПРИРОДИ.

Проф. Є. П. Сластененко
Prof. E. P. Slastenenko

ПОШКОДЖЕНИЙ ГІБРИД СТРУМКОВОДНОЇ ФОРЕЛІ

A Teratological Hybrid Trout-Salvelinus fontinalis (Mitch.) Salvelinus namaycush (Dalb.).

Під час дослідів над гібридами струмкової й озерної форелі в лабораторії експериментальної лімнології Торонтонтського університету, я виявив дуже цікавий дефективний примірник цього мішанця з ушкодженою передньою частиною голови. На жаль його було виявлено лише опісля законсервування для вимірів у 70% розчині формаліну на 78-му дні його життя, коли він мав всього лише 25 міліметрів довжини та 0,23 грама ваги.

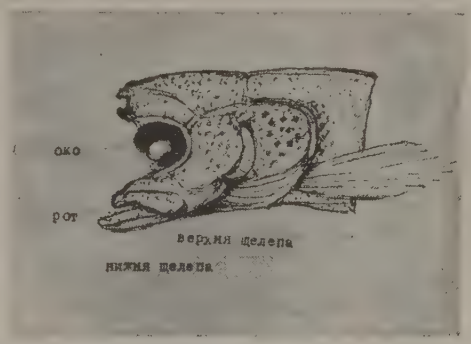

Ушкодження, як це видко на знимкові, торкнулись передньої частини голови: у нього відсутні носові, передлобні та інші кістки, а також одно око; друге око перемістилось із бічної сторони голови, як це буває у нормальних риб, на середину, спереду голови. Обидві щелепи, горішня й нижня, відтиснені донизу.

СІЯМСЬКІ БЛИЗНЮКИ СТРУМКОВОЇ ФОРЕЛІ

The siamese twins of the speckled trout — Salvelinus fontinalis (Mitch.)

Про наявність серед риб у природі сіямських близнюків ми маємо деякі відомості як в американській, так і в европейській літературі. Нещодавно, в лабораторії експериментальної лімнології Торонтонського університету, ми також були виявили одного примірника

двоголовного близнюка струмкової форелі. Цей випадок виявлення таких близнюків досить цікавий і він доповнює вже відомі дані з літературних джерел.

Наш двоголовий близнюк, як видно з поданого тут фота, прожив в акваріюмі з дня виходу його з ікри лише один місяць. Спільними частинами тіла для них є хвостовий відділ — себто, за спинним плавцем, який включає хвостовий, анальний, червні та жировий плавці, і жовточний міхур.

Відокремленою частиною для кожного близнюка є передній тулубовий відділ — з головою, грудними й спинними плавцями. Правий близнюк (коли дивитись зверху) розвинений нормально, лівий же — недорозвинений, у нього відсутні очі, за винятком двох чорних плямочок: по одній з правої і з лівої сторони голови, на місці де звичайно бувають очі. Загальна довжина близнюків (від кінця хвостового плавця до лінії між кінцями їх голів) сягає лише 13.5 міліметрів.

Дві декади українського мистецтва в Москві

"Під щасливою зіркою живуть і творять радянські робітники мистецтва: не вичерпані для них джерела творчости!!! Подібних можливостей не має жоден, навіть самий найбільший буржуазний мистець"...

Так писала московська "Правда" у 1936 році в час декади української пісні та музики в Москві. Чи справді українські робітники мистецтва мають широкі можливості у своїй творчій праці? На це питання можна знайти відповідь, переглянувши їх творчий шлях та їх "набутки" за час існування радянської влади в Україні. За цей час, відбулися дві декади української музики у Москві. Перша декада відбулася у 1936 р. а друга у 1951 р.

На цих декадах, за першим і другим разом, приймали участь майже ті самі мистецькі одиниці лише з невеликими змінами: театр опери та балета, хор "ДУМКА" перший раз виступив під проводом Н. Городовенка, а за другим — під проводом Сороки. Так саме виступала "Державна Капеля Бандуристів", яка в основному своєму складі є сьогодні на еміграції. У Москві, виступала новозформована капеля під керівництвом Маньківського. Виступав ще Хоровий етнографічний ансамбль під керівництвом композитора В. Верховинця, а другим разом, Народній вокальний ансамбль під проводом Г. Верьовки.

У час декади 1911 р. ще відбулося ряд симфонічних концертів, на яких виконувались твори українських композиторів під диригуванням Натана Рахліна.

Репертуар хорових одиниць і капелі бандуристів мало чим різнився в обидвох виступах. Наприклад: за першим разом бандуристи співали — "Пісню приамурських партизан", "Котилася ясна зоря з неба", "Закувала та сива зозуля" та інші, другим разом виконували: "Розмова Волги з Дніпром", "Та орав мужик", „Закувала" та інші пісні. „ДУМКА", під керівництвом Н. Городовенка виконувала "Щедрик", "Дударик", „Чорноморець", а за другим разом "ДУМКА" співала — „Чорноморець", „Ой, устану я в понеділок" та інші.

Оперовий театр за першим разом привіз до Москви "Наталку Полтавку" та "Запорожець за Дунаєм". Мін іншим, московська преса тоді писала: "Ця постановка "Наталки Полтавки" є величезне мистецьке досягнення українського театру". У 1951 р. театр показав нову оперу "Богдан Хмельницький" композитора Данькевича. Лібрето на цю оперу писали В. Василевська та О. Корнійчук. На цей раз, московська критика зустріла нову українську оперу досить гостро. Критикувались в однаковій мірі лібретисти й композитор.

До основних зауваг було віднесено такі недоліки: в лібреті не було достатньо показано жорстокого поводження польської шляхти з поневоленим Українським народом і не було їх висвітлено правдивими ворогами. Так само не було виявлено тих глибоких страждань і причин, за які вів священну боротьбу український нарід з поляками. До недоліків ще віднесено відсутність бойових епізодів, котрі підкреслювали героїзм окремих одиниць та всього народу. До музичних недоліків віднесено таке: не оспівані герої визвольної боротьби у піснях та аріях, не прославлено тих великих ідей, за які вів боротьбу український нарід з ворогами. У драматичних місцях (баталії) композитор не використав композиційних технічних можливостей — лише обмежився великим "шумом". Опера починається боєм під Жовтими Водами, а кінчається прибуттям у Переяслав російських послів з постановою Земського Собора про приєднання України до Росії. Таким чином, продовжує автор, у цій опері не відчувається остаточної перемоги над ворогом, піднесення, святкового настрою над розгромом польської шляхти та щасливих зв'язків з Росією.

Великі ідейні помилки, призвели оперу до неповноцінного твору і критик Грошев запропонував переробити цілу оперу.

У такім же тоні було зкритиковано новий балет "Маруся Богуславка", композитора Свечнікова. Критика Грошева, в основному зводиться до звинувачення композитора і лібретистів — Чаговця та Скорульського — за використання застарілих форм і засобів балетного мистецтва. Найбільше обурення автор статті висловив за орієнтацію авторів на зразки західнього балетного мистецтва а не російського (Бородін, Римскій-Корсаков та інші).

Ось так зустріла московська критика оперове мистецтво в час другої декади. Звичайно, справа не в тому, що Грошев запропонував авторам переробити написані твори. Нам відомо, що багато композиторів закінчували свої твори, а через певний час робили певні зміни — щось випускали, а пізніше доповнювали. Скажім, Римській-Корсаков багато раз переробляв, вставляв і викреслював цілі акти у своїй опері "Псковітянка". Римському-Корсакову чи іншим композиторам ніхто не накидав такої думки. Композитори робили ті чи інші зміни у своїх творах з власної волі, з власного бажання й переконання. І зов-

сім інакше звучить критика Грошева, коли його критика зводиться до ідейно-ідеологічних мотивів. Нам уже досить відомі наслідки такої критики і такі мотиви стелять авторам ніщо інше, як шлях на Колиму або в кращому випадку прилюдно "покаятись". Під великим сумнівом стоїть питання — чи автори згаданих творів будуть спроможні зробити будьякі коректи у своїх творах, бо тут мова не про технічні переробки, а принципово-ідеологічного характеру. Саме в цьому питанні заховані творчі труднощі українських композиторів. Очевидно, українське оперове мистецтво й надалі лишиться на "Наталці" та "Запорожцеві".

Не дивлячись на ті великі труднощі, композитори працюють над оперовими творами. Наприклад, Б. Лятошинський ще двадцять років тому написав оперу "Щорс". Вериківський написав оперу "Ілонка" за новелею Гончара. Мейтус написав дві опери — "Платон Кречет" та "Північна Аврора" за романом Нікітіна. Козицький написав оперу "Невідомі солдати". С. Жданов написав дві опери — "Щорс" та "Жакерія". Майборода викінчив оперу "Мілана" на тему про соціяльні зміни в Західній Україні. Сандлер — "У степах України". Клебанов та Нахабін написали музичну комедію — "Ваше здоров'я".

З наведеного видно, що українські композитори інтенсивно працюють над створенням нових оперових творів. Але, так само є очевидним, що жадна з написаних опер не буде схваленою саме через "ідеологічні помилки" авторів. Треба бути приготованому до того факту, що "Наталка" довгі роки буде потішати москалів. А тим часом, за браком інших творів, українська опера буде й дальше показувати "Іван Сусанін", "Пікову Даму", та інші російські опери, які увійшли в плян на 53 рік.

Гр. Китастий

ОЗЕЛЕНЕННЯ ШЛЯХІВ В УКРАЇНІ

"Літер. Газета" від 20 листопада 1952 р. вмістила статтю старшого інженера озеленення шляхів Головшляху УРСР Віктора Коршенка, у якій він, роблячи підсумки виконаних робіт у цій ділянці, закликає письменників "оспівати героїв озеленення", а також і викоренити недоліки "своїм гострим пером". Ця стаття цікава нам двома сторонами: 1. Вона свідчить про наскрізь утилітарний підхід до поезії і до літератури взагалі, 2. Дає фактичний матеріял про озеленення шляхів в Україні.

На озеленення шляхів звертається особливу увагу не тільки тому, що воно має мистецьке значення, а й тому, що обсаджені деревами шляхи даватимуть додаткові продукти харчування і технічну сировину. Вважають, що кілометр дороги, обсаджений волоським горіхом, дасть 10-14 тонн горіхів, а кілометр дороги, обсаджений фруктовими деревами, заміняє від трьох до п'яти гектарів саду. Тому в роботі по озелененню беруть участь наукові інститути Академії наук, Академія архітектури, Інститут плодівництва та Ботанічний сад Академії наук.

В тій статті інж. В. Коршенко між іншим пише:

"У нас уже чимало зроблено в галузі здійснення програми озеленення. 100.000 кілометрів доріг України вже озеленено алейними посадками, 13.000 кілометрів доріг — багаторядними снігозахисними смугами. В придорожніх насадженнях росте 150 мільйонів дерев і кущів, з них 20 мільйонів — плодові дерева і ягідні кущі, 440.000 дерев волоського горіха. Площа придорожніх розсадників досягла 1600 гектарів. Ми маємо 60 оранжерей і парникове господарство на 1500 рам.

Ті, кому останнім часом доводилось проїжджати по дорогах Полтавщини, Дрогобиччини, Дніпропетровської, Сталінської, Запорізької та ряду інших областей, мали змогу на власні очі бачити перші наслідки великих робіт по озелененню, що їх провадять шляховики. Дороги Дрогобицької області на всьому протязі обсаджені плодовими деревами. У Полтавській, Запорізькій, Херсонській, Ізмаїльській, Дніпропетровській областях є райони, де всі дороги на всьому їх протязі озеленені, при цьому переважно плодовими деревами.

Ясно, що коли такими темпами й з такою сумлінністю будуть виконуватись пляни придорожніх лісонасаджень по всіх областях, то ми дуже швидко досягнемо наміченої цифри — мільярда дерев і кущів вздовж доріг України.

Треба, проте, сказати, що не скрізь цій важливій справі приділяється належна увага. Так, скажімо, не виконуються пляни озеленення доріг у Миколаївській, Київській, Житомирській, Харківській областях, у багатьох районах Вінницької, Кам'янець-Подільської, Тернопільської областей. У цих областях і районах не забезпечений ретельний догляд за молодими насадженнями, залишаються непокараними випадки їх знищення.

Хіба ж не обурливий той факт, що в Київській області протягом післявоєнних років загинули насадження на багатьох кілометрах шляхів. І ніхто не поцікавився, хто ж винен у цьому! В Плужнянському районі, Кам'янець-Подільської області, були випадки, коли молоді придорожні смуги заорювались тракторами. Тут були зрубані 17 п'ятдесятилітніх сосен і один столітній дуб."

X ПЛЕНУМ ПРАВЛІННЯ СПІЛКИ РАДЯНСЬКИХ ХУДОЖНИКІВ УКРАЇНИ

3-4 квітня 1953 року відбувся X пленум правління Спілки радянських художників України.

Пленум відкрив заступник голови правління Спілки радянських художників України, лавреат Сталінської премії тов. О. Олійник.

З доповіддю "Підсумки творчої роботи художників України за 1952 рік і завдання по виконанню рішень XIX з"зду Комуністичної партії Радянського Союзу" виступив голова правління Спілки радянських художників України лавреат Сталінської премії тов. М. Хмелько.

Пленум розглянув також організаційні питання: про підготовку до XII Республіканської виставки, присвяченої 300-річчю воз'єднання України з Росією, про скликання II з'їзду художників України та ін.

В прийнятій резолюції намічено широкі заходи щодо активізації роботи Спілки художників України і підготовки до наступної художньої виставки.

НОВОКАНАДІЙЦІ!

ЦЯ НАДЗВИЧАЙНА ОФЕРТА ДАЄ ВАМ ЗМОГУ ЗАПІЗНАТИСЯ З ФІРМОЮ GEVAERT.

КУПІТЬ НОВИЙ, ПРЕКРАСНИЙ ФОТОАПАРАТ

GEVABOX 120 Camera

з багатьома спеціяльними додатками.

КОМПЛЕКТ З РЕФЛЕКТОРОМ І ГАРНИМ ПЕРЕНОСНИМ ФУТЕРАЛОМ, ЩО ІМІТУЄ ШКІРУ

та

ДВОМА РОЛЬКАМИ ФІЛЬМУ МАРКИ GEVAERT.

Gevapan або Gevachrome це відомий европейський фільм.

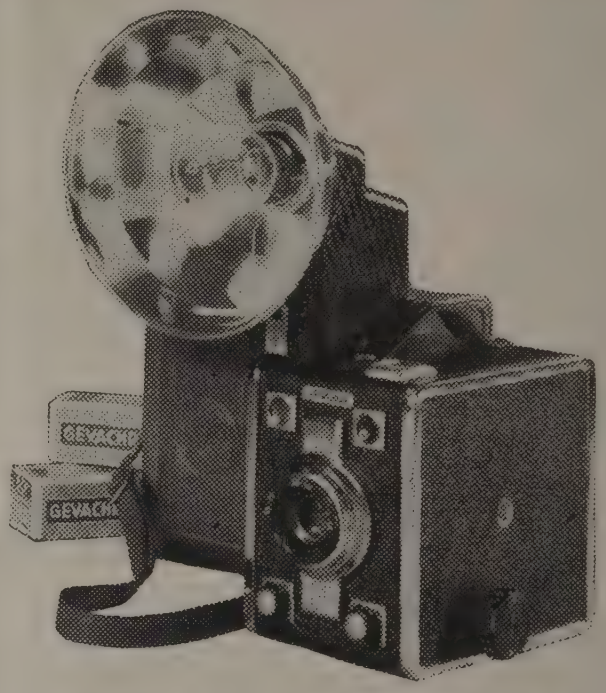

ВСЕ ЦЕ ЛИШЕ ЗА

$ 14.98

Якщо Ви були заінтересовані фотографією в Европі, то напевно вживали фільму марки GEVAERT, бо ними найбільше користуються аматори й відомі професійні фотографи в Европі. Цей фільм є тривалий, а рівночасно ніжний, і він краще віддає сірі тони та дає кращі негативи.

Для виготовлення високовартісних моментальних фотознимок, послуговуйтеся камерою GEVABOX 120, спеціяльно виготовленою для GEVAERT у Німеччині. Вона має 3 сочки F 8, 11 і 16 для роблення знимок на близьку, середню і неозначену віддаль. Долучена апаратура рефлектора функціонує справно й безпечно.

Щоб набути цей чудовий фотоапарат разом з рефлектором, переносним футералом і двома рольками фільму марки GEVAERT, все це лише за $14.98, витніть це оголошення і подайте його продавцеві у Вашій аптеці, або в склепі фотографічним приладдям.

Якщо немає близько Вас продавця фірми GEVAERT, тоді пишіть безпосередньо до нас: Gavaert (Canada) Limited, 345 Adelaide St. W. Toronto, Ont., залучуючи готівку, чек, або "моні ордер", а ми вишлемо Вам фотоапарат. Всі витрати покриваємо ми самі.

—O—

GEVAERT (CANADA) LIMITED
345 Adelaide St. W. Toronto, Ont.

РЕЦЕНЗІЇ

Микола Щербак: "П'ЯНКИЙ ЧЕБРЕЦЬ". Лірика, 1953, в-во "Євшан-зілля", Торонто.

Це вже друга збірка поезій молодого автора. Перша ("Вітри над Україною") видана 1946 р. в Авгсбурзі (у Німеччині). Цю збірку позначено — "Лірика". І справді — це є чиста лірика і то високо патріотична. В автора вже помітна вправність майстра, хоч, звичайно, ще багато йому треба "до висот рости", як сказано у вступному вірші. Тематика, як і личить поетові-скитальцеві, обертається все коло минулого й сучасного та майбутнього України. Деякі поезії насна-жені високими почуттями — "Україна", "Отаман Петлюра", „Крути". Деякі мініятюри визначаються гарною формою та емоційністю вислову, як от "Жита", "Висока мить", "Весна" тощо. У порівнянні з попередньою збіркою остання виказує безумовний зріст поета, що внаходить свій спосіб вислову, свій стиль. На нашу думку, авторові ще треба попрацювати не тільки над тим, що сказати своїм читачам, але — і як висловити ту чи іншу думку, передати той чи інший настрій. Хочеться це сказати лише з прихильности до автора,

що хоче "знайти себе". І саме — як українського автора. Отже, найперш — під мовним оглядом.

Ми, що опинилися поза межами батьківщини, не сміємо експериментувати, як це дозволяють собі наступники Михайля Семенка (Андріївська тощо), а навпаки — утверджувати, стабілізувати нашу літературну мову так, як нам показують наші мовознавці та підказує наша інтуїція. Цим спричинимось ми до зросту нашої мови як способу утвердження та вияву питоменностей духа нашого народу. Тобто — не слід піддаватись навіянням наших ворогів, що там, на Батьківщині, безлично засмічують нам мову навмисними москалізмами, як у лексиці так фразеології. Отже — слід уважніше ставитись до способу вислову. Під цим оглядом, на жаль, можна дещо закинути авторові цієї збірки. Кілька прикладів. На ст. 35 — "І гул доріг"... Навіщо це? — таж на російське "гул" маємо чимало відповідників: гук, гомін, гуркіт, гамір тощо. Не гаразд також звучить "позабути" (забути), "і пройде час" (мине), "доносивсь гуркіт" (линув, долинав), як і "птичий спів" (пташиний). Від тих „птиць" — птиці, птиця — аж рясніє, хоч ужито і „птах". Ну, звичайно, є й **"даль"**, що все тягне за собою заяложену риму **"печаль"** (ст. 38 і 39). Щодо рими то автор також експериментує — дає нечисті рими, що є лише асонансами, як от: "Волині — линуть", "багатий — у Карпатах", або — "прагну — відразу". А вже ось такі, як — "ліжка — усмішка", "рвусь — землетрус" є прикрі для українського уха, бо в нашій мові дзвінкі звуки не уподібнюються глухім, як у російській або польській мовах. Прикрі також і такі недогляди, як от на ст. 13 — "...Славута понесла", бож епітет „Славута" дається Дніпрові і все є чол. роду. Негаразд також — "І гаряча смола у сосновім бору" (ст. 8), хоч на ст. 39 — "не пахне терпко живиця"... бо й справді: у сосновому бору таки живицю зустрінемо, а не смолу... Є також кілька огріхів, що їх засуджує граматика української мови (ст. 41 і 45), де новий рядок вірша починається з "й". Трапляються недогляди і в чергуванні "у--в" їст. 35), де замість починати з "Вже серпень"... краще б дати: "Серпанками вже серпень у полях димить", що зовсім не порушує структури речення, а цим можна уникнути "вжекання". Недопущене також уживання прийменника "в" перед словом, що починається кількома приголосними, або по слові, що кінчається на "в" (ст. 20, 24, 33). На ст. 42 порушене устійнене вже правило, щоб у нашій національній назві не скорочувати "у" на "в". Не слід було б уживати непоправного наголосу (ст. 26) лише для римування (хаос — розірвалось"... (і то нечиста рима!). Автор трохи надуживає коротких дієслівних форм, як — "зна, розправля, вмира, пройма, зрина" тощо. До цієї ж категорії "поетичних вольностей" слід зачислити й уживання таких форм як — "спломеніла" (ст. 12), "я пломенію" (ст. 38), хоч поруч є "полум'янів" (ст. 24 і 43). Іншими словами кажучи — у наш „атомовий (прецизний) вік" „ліцензія поетика" дозволена лише хибащо віршограям, поважні ж автори повинні цього гріха уникати, щоб зберегти саме оцю повагу.

Ці уваги про деякі огріхи подиктовані лише бажанням допомогти авторові побачити ті недоліки, що шкодять чіткості вислову та досконалості форми. Авторам самозакоханим чи не здатним до росту, до самодовершення такі уваги та поради не допоможуть, а навпаки можуть викликати спротив, чи обурення, бож це не підлехтує їхнім амбіційкам. Але тим, що свідомо ставляться до свого призначення, як службі нації, вони будуть корисні. І саме на цьому місці, поминувши згадані огріхи чи недогляди, слід ствердити чималі позитиви, що дають нам підставу віднести автора цієї збірки саме до цієї другої категорії авторів. Окрім вище згаданих удалих поезій відмітимо деякі вдалі звороти, як от: "І враз душа відлунням загремить" (ст. 9), або — "А ранок прошкував полями" та — "І печеніга згубою долав" (ст. 30). Це саме вказує, що автор може дати добрі, довершені речі, якщо він уважно поставиться до своєї творчості, не ганяючись за дешевим "модернізмом". У першій збірці були помітні деякі наслідування М. Драй-Хмари, П. Тичини (навіть сама назва нагадує Тичинин "Вітер з України"). Та вже в цій збірці мотиви зовсім оригінальні, як також виконання, вислів — своєрдні. Слід лише побажати авторові отої упертости та неструдженности у його прямуванні до верхів'їв поезії.

Л. Р.

УВАГА ВЧИТЕЛІ, БАТЬКИ СВЯЩЕНИКИ!

Вве є в друку нова книжка для наших шкіл

Петро Волиняк

БАРВІНОК

ЧИТАНКА ДЛЯ 2-ОЇ КЛЯСИ

Минулого року ми обіцяли видати читанки для 4-ї, 5-ї і 3-ї кляси. Перших дві ми вже видали, третьої видавати поки що не будемо, бо її готує до друку проф. Л. Білецький (готується відбитка з "Українського Голосу"). Тому замість читанки для третьої кляси ми приступили до друку читанки для 2-ї кляси. Таким чином всі кляси наших шкіл на новий навчальний рік будуть забезпечені новими сучасними підручниками буквар "Мово рідна" видано в США ще минулого року), що можна вважати за великий здобуток нашої еміґрації.

Наша читанка для другої кляси міститиме:

1. Цікаві й бадьорі тексти на різноманітні теми:

2. Вона матиме в собі відповідно підібрані й оброблені уривки й цілі твори наших клясиків та сучасних письменників;

3. Вона дасть дитині не тільки знання мови, а й поширить її знання взагалі, а про Україну зокрема;

4. У цій книжці ми подаємо багато контрольних запитань і завдань для самостійної праці учня;

5. Книжка друкується на гарному папері, з гарною обкладинкою у двох кольорах;

6. Розмір книжки: 96 сторінок друку, формату читанки для 5-ї кляси "Дніпро". Ціна її: $1.00 разом з пересилкою.

Вчителям, священикам, книгарням і кольпортерам відповідний опуст.

Книжка виходить з друку у липні місяці ц. р.

Замовлення слати на адресу:

NOWI DNI, Box 452, Term "A",

Toronto, Ont., Canada.

Коли Ви хочете допомогти "Новим Дням" то користайтесь з послуг осіб і фірм, які оголошуються в нашому журналі. Вони допомагають розбудові журналу, то наш обовязок допомогти їм.

В таких випадках не забудьте покликатись на наше оголошення.

ТРЕТІЙ З'ЇЗД ПИСЬМЕННИКІВ УКРАЇНИ

Президія СРПУ ухвалила скликати 6 червня цього року третій з'їзд Спілки радянських письменників України. Затверджено такий порядок денний з'їзду:

Звітна доповідь правління СРПУ "Про стан і завдання української радянської літератури в світлі рішень XIX з'їзду КПРС" (доповідач — голова правління Спілки радянських письменників України О. Корнійчук).

Звітна доповідь ревізійної комісії.

Доповідь мандатної комісії.

Вибори керівних органів Спілки радянських письменників України:

а) правління Спілки радянських письменників України;

б) ревізійної комісії.

На пленарних засіданнях і на засіданнях секцій з'їзду будуть заслухані й обговорені доповіді, присвячені важливішим питанням розвитку української радянської літератури й літературної критики в світлі історичних рішень XIX з'їзду партії.

Понад чотири роки минуло з часу, коли відбувся другий з'їзд радянських письменників України. За ці роки радянський народ, керований партією Леніна-Сталіна, здобув нові всесвітньоісторичні перемоги на всіх ділянках комуністичного будівництва в нашій країні і т. д.

...Успіхи української радянської літератури можливі завдяки непримиренній боротьбі проти проявів ворожої ідеології — буржуазного націоналізму й безрідного космополітизму. Комуністична партія постійно допомагала й допомагає викривати і нещадно громити провідників буржуазної ідеології, націоналістів, космополітів-низькопоклонників, формалістів, "новораппівців" — ворогів радянської культури. Рішення ЦК партії з ідеологічних питань, редакційні статті газети "Правда" — "Про одну антипатріотичну групу театральних критиків", "Проти ідеологічних перекручень в літературі" та інші — яскраве свідчення цієї допомоги і постійної спрямовуючої уваги.

До початку третього з'їзду Спілки радянських письменників України залишилося менше двох місяців. Йдучи до свого відповідального творчого звіту перед партією й народом, письменницька громадськість республіки свідома того, що їй належить докласти якнайбільше зусиль, щоб піддати глибокому аналізові і підсумувати свою роботу за звітний період. В роботі Спілки письменників України були не лише успіхи, а й недоліки, іноді досить істотні. Необхідно з усією відвертістю і принциповістю проаналізувати причини цих недоліків, щоб не допустити їх повторення в майбутньому. Один з таких недолків, як відомо, полягав у тому, що протягом значного часу видавався й перевидавався шкідливий, націоналістичний вірш В. Сосюри "Любіть Україну", побачила світ ідейно порочна балада Л. Первомайського "Жінка біля Золотих воріт", в якій націоналістичні тенденції тісно переплітаються з тенденціями космополітичними. Вже після викриття цих шкідливих писань прозаїк Л. Смілянський, якого раніше критикували за серйозні націоналістичні збочення, припущені в повісті "Софія", перевидав свої націоналістичні оповідання "Золоті ворота" і "Дума про Кравчиху".

С. Голованівський і Д. Косарик, також в минулому критиковані за важкі помилки ідеологічного характеру, знову припустилися помилок в своїх недавніх виступах у пресі..." ("Літер. Газета", 9. 4. 1953)

Правда є чим тішитись?.. Сталін умер, але російська імперія ще животіє й тхне...

ТВОРИ УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ ЧУВАСЬКОЮ МОВОЮ

Імена українських письменників і поетів П. Тичини, М. Рильського, О. Корнійчука, О. Гончара та інших широко відомі читачам Чувашії. Лише за останні два-три роки на сторінках журналу "Ялав" і льманаха "Таван Атал" надруковані в перекладі на чуваську мову вірші П. Тичини, М. Бажана, М. Рильського. оповідання Ю. Яновського, І. Рябокляча, О. Гончара, Ю. Смолича, Ю. Збанацького та інших письменників України.

Чувашдержвидав здав у виробництво збірку української прози, до якої ввійшли твори Я. Галана, О. Вишні, О. Гончара та інших — усього двадцяти авторів. Недавно вийшла з друку повість І. Багмута "Щасливий день суворовця Криничного". Перекладається роман О. Гончара "Прапороносці".

До кінця року другим доповненим виданним має вийти чуваською мовою "Кобзар" Т. Г. Шевченка. Двічі перевидалась повість М. Коцюбинського "Фата моргана". З великим інтересом чуваські читачі читають оповідання Івана Франка. ("Рад. Україна".)

ШЕКСПІРІВСЬКІ ДНІ В КАНАДІ

Літом цього року в Канаді відбудуться два Шекспірівські Фестивалі. Кожний з них буде винятковою подією в історії театру Північно-американського континенту.

Імпреза, що її підготовляють у Стратфорді, Онт., знайде всюди велике зацікавлення серед поклонників Шекспіра. Саме в тому канадійському місті (в Південному Онтаріо на половині дороги між Торонтом і Детройтом), названому іменем місцевости, у якій народився Шекспір, відбудеться п'ятитижневий фестиваль на сцені, збудованій над берегом ріки Авон. Ця сцена є модерною репродукцією театральної сцени з єлисаветинської доби.

Директором фестивалю є Тайрон Ґутрі, кол. директор театру "Олд Вік" в Лондоні (Англія). Декорація сцени й костюми виготовлені під керівництвом Тані Мойсеєвич — передового британського театрального кресляря. Головні рол виконують Алек Ґвінес, визначний британський актор і фільмовий артист, та Айрін Ворт, визначна британська сценічна артистка. Стрэдфордський фестиваль триватиме від 13 липня до 15 серпня і в тому часі даватиме на зміну дві драми Шекспіра: "Річард III" і „Все добре, що кінчається добре".

Стратфордський фестиваль є тільки першою тамтешньою спробою, але Торонто має за собою вже чотирирічний досвід влаштовування Шекспірівських днів. Цього року ставитимуть драми Шекспіра на відкритій сцені в тому ж самому місці, що й попередні роки — в чотирикутнику Трініті Каледж (Торонтський університет) у модерній репродукції славного "Ґлоб Тіетер", на сцені якого вперше ставлено драми Шекспіра.

Торонтський Шекспірівський фестиваль, що завжди стягає численних глядачів з усіх частин Канади і США, влаштовують "Ірл Ґрей Плеєрс" під проводом Ірля Ґрей та його дружини Марії Ґодвін, знаних і досвідчених британських шекспірівських артистів. Крім що-

річного влаштування фестивалю "Ірл Ґрей Плеєрс" відбувають кожної осени турне по школах Торонта і Південного Онтаріо і ставлять для шкільної молоді драми Шекспіра; турне схвалене Онтарійським департаментом освіти, але "Ґрей Плеєрс" влаштовують його на свій кошт.

У програмі цьогорічного фестивалю в Торонті є такі драми Шекспіра: „Багато шуму з нічого" (від 1 до 11 липня), "Зимове оповідання" (13-18), "Як вам завгодно" (20 липня до 1 серпня). Крім того любителі театру матимуть змогу почути три безплатні концерти (в неділі вечером) музики з доби Єлисавети; ця музика буде виконана переважно на інструментах з 16-го стол. Ірл Ґрей і його дружина ведуть літню драматичну школу, щоб збільшити серед канадійської молоді зацікавлення драматургічними студіями. Зголошених на цей курс є вже більше як є передбачених місць.

("Канадійська Сцена")

З ЛИСТІВ ДО РЕДАКЦІЇ

Шановний Добродію Редакторе!

Не відмовте надрукувати на сторінках "Нових Днів" таке:

Ознайомившись із першими чотирма числами "Нових Днів" за цей рік, я, як представник безпартійних поглядів, хочу сказати кілька об'єктивних слів.

Ці числа, як і торішні, мають культурний зовнішній вигляд, також цікаві й цінні своїм різноманітним змістом.

Треба зарахувати до огрішка те, що 1-ша стор. лютневого числа починається з „Щоденника". У цьому немає ніякої естетики. Перша сторінка, принаймні, перша частина її, завжди має бути прикрашена поезією, і то справжньою поезією, чи, принагідно, зразком народньої творчости, часом у комбінації з малюнком, портретом, або можна вміщувати на верхній частині сторінки й самі малюнки чи портрети, важливі з якогось погляду. Певна річ, видавництво „Нових Днів" вже подавало 1-шу стор. саме в такому стилі (квітень 1950; берез., квіт., серп., жовтень, січень 1952 р., хоч у цьому останньому якість сторінки знизили різні шрифти і лінійки).

Обкадинки в усіх чотирьох числах гарні, найкращі з них: поетичний образ Т. Шевченка — праці В. Слищенка та світлина "Дніпро під Києвом".

Числа за перші три місяці укладені й зверстані добре, дбайливо, чисто, хоч без будь-яких натяків на складність і новизну. Від них відрізняється квітневе число. Перша його сторінка — чудова тим, що на ній вміщено не статтю, а поезії, і що вона складена різними шрифтами, чим досягнено, крім звичайної різноманітности шрифтів, розгалуження двох споріднених жанрів — віршової поезії та поезії в прозі. Позитивною ознакою сторінки також є коротка примітка, як і те, що редакційне звернення до співробітників та читачів забирає тільки два рядки, і складено їх не різким шрифтом.

Квітневе число зверстано оригінально — матеріял в двох сторінок перенесено: з 14-ї на 29-ту і з 30-ї на 3-тю стор. обкладинки, хоч в останньому випадку, перед продовженням тексту, не поставлено: Закінч. з 30-ї стор. Крім того, при перенесеннях годилось би повторювати й заголовок матеріялу, якщо його перенесено на кілька сторінок наперед. Таке перенесення тексту, безперечно, явище позитивне, при додержанні певних меж. Воно дозволяє дати складне верстання і сприяє технічному об'єднанню вміщувальних матеріялів в одно ціле. Хоч у такому невеликому журналі, яким є "Нові Дні", широко застосувати цього способу немає потреби.

Для порівняння беру деякі американські, багатосторінкові щоденники. Ось передо мною популярний багатотиражний щоденник, середнього формату, "Дейлі Нюз", за 15-те квітня ц. р. У цьому числі, що має 88 стор., бачимо в текстівках до світлин і в кінці текстів 8 посилань (див.) на інші сторінки, де вміщено ширші замітки або світлини на ту ж тему. Перенесень текстів тут є три: з 2-ї на 8-му стор., з 2-ї на 42-гу, з 80-ї на 82. А все ж технічної єдности всіх матеріялів тут не досягнуто. Між окремими частинами часопису є прогалини: в посиланнях — між 44-ю й 45-ю сторінками, в перенесеннях — між 42-ю й 80-ю стор. З погляду технічної єдности часопис розпадається на дві частини, між 44-ю й 80-ю сторінками. Беремо другий амер. часопис — "Ню Йорк Пост", за те саме число квітня. Він має 76 сторінок. Тут ні посилання: з 1-ї на 5-ту, з 4-ї на 40-ву, з 76-ї на 71-шу, ані перенесення: з 2-ї, 3-ї, 4-ї, 5-ї на 46-ту, з 67-ї на 68-му, з 69 на 70-ту — не дають картини технічного єднання матеріялів. Бо в посиланнях бачимо прогалину між 40-ю та 76-ю стор., а в перенесеннях — між 46-ю та 67-ю, тобто, дві частини часопису роз'єднані спільною прогалиною між 46-ю та 67-ю сторінками.

З цього робимо висновок: зцементовувати, з технічного погляду, всі матеріяли, вважаючи, що такими тонкощами верстання мало хто цікавиться. Навпаки, перенесення тут має суто практичний характер: матеріял не вміщується, а кілька дальших сторінок вже заверстано; тоді його кидають туди, де він краще уляжеться. "Нью Йорк Пост" робить це навіть організовано: відводить одну сторінку спеціяльно заповнювати її продовженням статтів з інших сторінок. Так,

ВЖЕ ВИЙШЛА З ДРУКУ Й ПРОДАЄТЬСЯ

ЧИТАНКА ДЛЯ 5-Ї КЛЯСИ —

ПЕТРО ВОЛИНЯК

ДНІПРО

Читанка складена з розрахунком на використання не тільки в рідних школах, а й на курсах для дорослих і головне для самоосвіти. У ній багато контрольних запитань, завдань для самостійної праці, пояснень тощо. Книжка багато ілюстрована, видрукована на гарному папері, обкладинка роботи мистця Вол. Корженівського, 112 сторінок друку великого формату (більший від "Ланів").

Всі тексти цілком нові, які не були ще ні в яких читанках. Тематика текстів різноманітна й цікава. Серед авторів знайдете в ній класиків нашої літератури, кращих сучасних авторів з України й еміграції та кращі зразки з народньої творчости різних жанрів.

Ціна цієї книжки тільки $1.25 разом з пересилкою.

Кольпортерам і крнигарням відповідний опуст (залежно від кількости закуплених книжок і способу розрахунку).

Замовлення слати на адресу:

Nowi Dni, Box 452, Term. A. Toronto, Ont., Canada.

на 46-ту стор. згаданого числа перенесено продовження матеріялів з 4-х сторінок!

Така практика верстання "Новим Дням" не підходить. Тим часом, один-два випадки перенесень у одному числі цілком можливі, як це видавництво "Н. Д." іноді робить (травень, серпень 1952, квітень ц. р.).

Для такого невеликого журнала, як "Нові Дні", важливо мати естетичний вигляд. Слід як можна уникати збігу двох чи кількох заголовків поспіль, що припадають на початок сторінок (у квітн. числі трапивсь тільки один такий збіг на початку 25-ї й 26-ї сторінок). Не завадило б трохи різноманітити заголовні шрифти (січн. ч., стор. 4 — 28; лютн. ч., стор. 10-22; березн. ч., стор. 9-26; квітн. ч., стор. 15-26):

Короткі оповідання чи новелі бажані в кожному числі (у квітневому новелю замінив цікавий переказ "Дзвони й квіти"), а часом замість них — уривки з п'єс, романів, повістей, або вартісні фейлетони, гуморески, перекази, нариси.

Щодо змісту, то "Нові Дні" — найпопулярніший і найзмістовніший не тільки з числа універсальних, а й з усіх інших українських журналів. Широкий обсяг його тем свідчить про це. Усі матеріяли, вміщувані на його сторінках, багаті й цінні своїми фактами, документальністю, а часто й науковістю. Він почесно виконує перед численною читацькою масою дві важливі функції: пізнавальну й естетичну. Статті наукового змісту, як "Життя моря" — проф. Е. Л. Сластененка

У КАНАДІ МАЄМО СВОБОДУ СЛОВА

Право одиниці висказувати одверто свої думки є одним з найцінніших привілеїв канадійських громадян. Якщо її слово не має на меті повалити наш уряд, або опоганити добре ім'я іншої одиниці, вона може забирати слово вільно й ніхто не має права її за те переслідувати чи карати.

Свобода слова є одним з найцінніших прав, якими ми втішаємося у Канаді.

Користуймося все й завсіди з цього права!

O'KEEFE'S BREWING COMPANY LIMITED

(січень ц. р.) та на теми природних багатств і особливостей України — з геології, природознавства, зоології, вищої геодезії та ін., в журналі бажані якнайчастіш. Потрібні матеріяли й з історії України, з історії громадської думки, зокрема, на такі теми, як: "Суть американської демократії" (замов. американцеві не лівих і не правих поглядів), "Суть української демократії", „Українська демократія в боротьбі за незалежність своєї нації", "З історії української демократичної думки". Для нас, українських емігрантів, демократичні країни нашого розселення є школою політики й культури, і заплющувати очі на це не можна. Сучасні суспільства слід розглядати не за поділом їх на партії, а з погляду їхніх домінуючих ідеологій, яких є три: демократична, комуністична, фашистська. Дві останні становлять собою окремі розгалуження одного й того ж сучасного тоталізму (фашизм виріс головно з комунізму), а представники їх часто-густо діють під машкарою різних "свобод" і „прогресистів". Чітке окреслення цих трьох ідеологій дало б яскравіше уявлення, хто і якою мірою є приятель, а хто ворог, українського народу, хто збирається визволяти його, а хто — продовжити поневолення, вже під національним прапором.

Заслуговують широкого висвітлення роки героїчної боротьби УПА ч. І-ше Тараса Бульби на два фронти проти найлютіших, історичних ворогів українського народу — фашизму й комунізму, проти німців і совєторосіян. УПА Тараса Бульби є носієм традицій УНР і безпосереднім продовжувачем українських визвольних змагань років 1917-1921. Цим УПА ч. І-ше має всеукраїнське значення на відміну від Підкарпатської УПА ч. 2-ге, що має обласне значення, бо й діяло під політично-сектантським проводом.

Збільшення розміру журнала "Нові Дні", якби навіть його тираж був високий, навдак чи виправдало б себе. Головне, треба вдосконалювати його в такому обсязі, як він має його тепер, поліпшувати його зміст, щоб цей журнал був гідною сполучною ланкою між самостійною Україною років УНР з майбутньою незалежною, демократичною Украіною, без комуністів і фашистів.

Треба продовжувати ту корисну працю, що її розпочав тижневик "Свобода", за редагуванням В. Чапленка. Це — відвоювання від росіян представників української науки й мистецтв, привласнених ними в різні часи (академік Остроградський, малярі й скульптори XVIII стол. та ін.).

Передруки кращих, справді мистецьких, зразків творчости українських, підсовєтських письменників, бажані й необхідні, як доказ діяльности творців, придавлених жорном комуністичного тоталізму.

Редакція „Нових Днів" зробила гаразд, поставивши нарешті зміст у квітневому числі ,тим більш, у такій оригінальній формі: У цьому числі читайте. Змістові треба приділяти, саме там, своє постійне місце в кожному числі. Адже журнал "Нові Дні" набув якнайширшого, всеукраїнського значення; в ньому містяться різноманітні матеріяли, що стосуються красного письменства, поетики, мови та інших галузів науки; етнографії, політики й т. ін. Журнал також подає зразки сучасної української поезії, письменства й переклади з інших мов. У цьому цінність "Нових Днів". Цей журнал є скарбницею, з якої повсякчас черпатимуть відомості, в різних випадках, письменники, науковці, громадські діячі й читачі. Зважаючи на все це, вміщування змісту кожного числа викликане необхідністю: воно полегшить шукання потрібних матеріялів на його сторінках.

Рецензії на книги слід подавати систематично. Хай вони будуть короткі, та все ж відображатимуть видавничу діяльність і творчу працю нашої еміграції. Бажано також читати в журналі частіш інформації про вистави, концерти, виступи хорів, виставки тощі.

Можна завести й культурну хроніку, що в кількох рядках ознайомлювала б читача з культурним, самодіяльним, творчим життям української еміграції в усьому світі.

Бажаю Вам успіху у виданні, а також у підшуканні, за допомогою представництв, передплатників і співпрацівників, способів поширення "Нових Днів", цього цікавого й популярного, універсального журнала!

Бувайте здорові!

Прихильний до Вас: **Н. Щербина.** США.

Вельмишановний Пане Редакторе!

Подаю голоси читачів про журнал:

1. "Ілюстрований журнал", а лиш одна-дві та й то нецікаві ілюстрації;

2. Обкладинка гарна в усіх числах;

3. Мало пишете на економічні теми — журнал же універсальний;

4. Неясне Ваше становище про майбутній устрій держави, особливо читачі цікавляться розв'язкою земельного питання;

5. Процес СВУ висвітлено дуже добре. Давайте більше споминів, які б всебічно висвітлювали події в Україні між першою та другою світовими війнами;

6. Статті Т. Осьмачки скорочуйте хоч на половину.

Не хочу робити Вам закидів, але голоси читачів для Вас певно будуть цікаві.

З повагою **Роман Коцик,** Рочестер, США.

Від редакції: Дякуємо за листа. Ми не тільки похвали приймаємо, а й "закиди" і ніколи за них не гніваємось.

Маєте рацію. Ілюстрацій мало, та й не завжди цікаві. Але справа в грошах. За річні передплати й продаж у Вашому місті (Ви знаєте яку мізерну кількість журналу Ви продаєте!) ми не зможемо зробити навіть двох кліш на обкладинку! Крім того й фота добути тяжко. Ми намагаємось дати ілюстрації з України, а дістанете Ви їх відти?.. 42 фота ми вже використали тільки на обкладинку... Знаємо, що це нас

НЕ ПОСИЛАЙТЕ ЛІКІВ ДО ЕВРОПИ

поки не напишете по наш новий цінник. Пишіть за новим нашим цінником на 1953 рік, який вже готовий.

Наші ціни є далеко нижчі від усіх інших в Канаді!

RIMIFON — $2.10 за 100.
STREPTOMYCIN — 50 ц. за грам

Посилаємо з Европи до всіх країн світа а навіть до країн поза залізну заслону. Поштові кошта вчислено.

STARKMAN CHEMISTS

163 Bloor St. West Toronto, Ont.

не виправдовує, бо читач хоче й мусить мати те, що йому належиться. Але ми стоїмо на принципі, що журнал творимо спільно: редакція й читачі, то ж мусять читачі помогти бодай поширенням журналу.

На економічні теми пишемо справді не часто, але то тому, що бракує в нас якісних співробітників з цієї ділянки. Робимо старання їх роздобути, якщо це взагал можливо

Наше становище у справі майбутнього устрою держави, особливо в земельному питанні, дуже ясне. Щоб у цьому впевнитись, то треба переглянути "Нові Дні" чч. 14, 16, 19, 21, 25 і 27, яких Ви, мабуть, не читали.

Щодо статтей Т. Осьмачки то ми, мабуть, маємо відмінні погляди, бо вважаємо останню статтю Т. Осьмачки чи не за найкращий твір, який був видрукуваний у нашому журналі за майже чотири роки його існування. Ми не накидаємо свого погляду всім читачам, але мусимо рахуватись з різними смаками й уподобаннями, тому й такі статті у нас мусять бути. Журнал же таки універсальний...

Вш. п. Василь Ш-ко, Торонто і всі читачі, які усно й письмово звернулися до нас з вимогою "боронити" пам'ять М. Хвильового перед нападами п. Панаса в "Гомоні України".

У полеміку з п. Панасом входити не можемо, бо принизили б журнал, а тоді втратили б більшу частину наших кращих співробітників. Віримо, що 95% наших співробітників з п. Панасом також сперечатися не будуть.

П. Панас не так давно переконував усіх, що Осьмачка в повісті „Плян до двору" ідеалізує колгоспи... З ним полемізували на цю тему лише фейлетонами... (Див. "Нові Дні" ч. 26). Хвильовому шкоди від писанини буде рівно стільки, скільки було Т. Осьмачці...

П. Панас був би, на наш скромний погляд, добрим волосним писарем, але ніяк не критиком Хвильового й Осьмачки. Ми припускаємо, що він дома читав "Кобзаря" і щось знав про Шевченка, але про Хвильового й Осьмачку він довідався тільки на еміграції. Та не тільки про цих двох — він навіть з Кащенком познайомився тільки тоді, коли ми видали в Зальцбурзі (Австрія) його повість „Під Корсунем". Він так тоді розчулився (та повість для нього була справжнім відкриттям!), що написав цілу поемку, яку редактор тижневика ухитрився був видрукувати навіть.

Тож не гнівайтесь, але полемізувати з п. Панасом не можемо.

Редакція

Вельмишановний Пане Редакторе!

Прошу Вас спростувати помилку в ч. 39 "Нових Днів" (квітень 1953): на стор. 17 надруковано, що я був "у Забайкальщині в 1939-43 рр." Насправді я був політичним в'язнем (ст. 54/2, 4, 11) Байкало-Амурського концтабору НКВД в 1934-1937 рр. А в 1939-1943 рр. на Забайкальщині я вже не був.

З пошаною

Василь Дубровський.

Вш. Пан В. Б-ко, Детройт, США. Питаєте, як пояснити нагородження Григорія Івановича Петровського орденом Трудового Червоного прапору і що ми можемо сказати про особу Г. І. Петровського?

Особливого значення цьому фактові на нашу думку надавати не слід, хочби тому, що нагороджено його дуже незначним орденом, „указ" про нагороду за підписом К. Ворошилова, голови Верх. Ради СРСР, та М. Пегова, секретаря її, підписаний 28. 4. 53 р., а в "Рад. Україні" він, оприлюднений аж 6. 5. 53 р. Думаємо, що тут чималу ролю відограли особиста приязнь К. Ворошилова до Г. Петровського який є сьогодні чи не найстаршим більшовиком у всьому СРСР.

Про саму особу Гр. Петровського сказати щось нам важко. Знаємо лише, що для всіх ув'язнених він був останньою надією: коли жінці чи матері ув'язненого й засудженого вдавалося добратись до Петровського, то він завжди смертний вирок заміняв на десять років, а з десятки років лишав звичайно половину. Але він мав право помилування лише у карних справах. Коли до його звертались у справах засуджених ГПУ, то він розводив руками й відповідав стереотипною фразою: "Тут я, голубко, нічого не зроблю — ідіть до Балицького" (начальник ГПУ).

Коли в 1938 р. я сидів у слідчому корпусі НКВД Дніпропетровської тюрми, то зі мною в камері сиділи майже всі керівники Коларовського р-ну Дніпропетровської области (болгарський національний район). Один з них (культпроп райкому) розказував, що Петровський протягом року зволікав дозвіл на закриття церкви в Коларові. Запитав того культпропа так: "Скажи мені, скільки осіб добровільно підписало прохання про закриття церкви?" "Усі підписали добровільно", — відповів той. "Дурак!", — була відповідь Петровського. — "Ти думаєш, що я не знаю, як то ви робите?" Дозвіл на закриття одержано було аж через рік...

Чи Петровський є український патріот відповісти важко. Він був мабуть з тих, що "холодком" ставились до справ нації, хоч у Державній Думі Г. Ів. Петровський був дуже палким і, здається, єдиним

Calvert's

CANADIAN NOTEBOOK

Це одна зі статей, написаних спеціяльно для новоканадійців.

КАНАДІЙСЬКЕ ГРОМАДЯНСТВО

Чужинець, який хоче стати канадійським громадянином мусить спершу виповнити декларацію наміру у судового урядника у судейському дистрикті, у якому він живе. Це є неофіційна заява, що особа бажає стати канадійським громадянином і жити постійно у Канаді. Така заява може бути зложена кожночасно по прибуттю до Канади. При умові, що заявляючий прибув законно і має 18, або більше літ.

Він повинен жити в Канаді на протязі 5 літ, при чому його перебування не мусить бути без перервне.

По цьому кандидат на громадянина складає в урядника суду прохання про громадянство. Коли його покличуть на перевірку, він повинен виказати перед урядом достатнє знання англійської або французької мови, якщо живе постійно в Канаді більше як двадцять літ, тоді може бути зроблений виняток. Він повинен також впевнити суд відносно свого доброго характеру, та що він бажає жити постійно в Канаді і розуміє обов'язки і привілеї канадійського громадянства.

Якщо його прохання схвалили, його покличуть зложити присягу відданости Її Милості Королеві та скласти на письмі декларацію зречення приналежности до чужого громадянства. Після цього, йому передають його свідоцтво громадянства.

Ваші завваги й побажання відносно наступних статтей будуть радо прийняті й переслані до дому видавцем цієї газети.

Наступного місяця: ХЛІБОРОБСТВО.

Calvert DISTILLERS LTD.

AMHERSTBURG, ONTARIO

захистником України. Там він уславився своєю промовою у зв'язку з забороною російським урядом святкувати століття з дня народження Шевченка та своєю промовою "Про національне питання" на засіданні IV-ї Думи 2 червня (2 травня) 1913 р., у якій він блискуче довів колоніяльне становище України в Росії, і палко виступав проти русифікаційної політики Росії у Україні.

Я особисто вірю, що якби він мав стільки енергії, як тоді, і таку волю, як тоді, то, можливо, він виступив би з такими ж промовами й статтями проти Росії й тепер. Нема сумніву, що Петровський — остаточно розчарований більшовик і за те його й було "розжаловано".

Я з ним особисто не зустрічався. Мав одну офіційну зустріч з його сином. Син говорив російською мовою. Чи знав він укрїанську мову — не знаю. Син його — генерал, — командир кінної дивізії, а пізніш Першої Пролетарської (залізної) дивізії в Москві, — був дуже вимогливий командир, але офіцери й вояки його дуже любили. Сина, дочку й зятя Петровського, ніби, розстріляно в час єжовщини.

"Відзначення" Г. І. Петровського є лише звеном у тактиці підкреслення керівників СРСР, що Сталін "був поганий", а ми „ось які добрі..."

Вш. Пан О. Д-к, Філаделфія, США. Вашого листа не видрукуємо, бо не друкуємо листів від читачів, які не дають згоди підписувати їх повним ім'ям і прізвищем. Якщо Ви певні, що говорите правду, то чого ховаєтесь? Якщо Ви сумніваєтесь, чи, може, й певні, що говорите неправду, то чого хочете її публікувати? Ми не тільки листів, а навіть статтей, підписаних двома буквами уникаємо.

А Ваш закид, що в статті "Колумия є гарне місто" написано неправду не відповідає дійсності. Ви мало обізнані з практикою редагування часописів, тому й не знаєте, де можна писати правду, а де неправду. Щоб Ви переконались, що ми говоримо тільки правду, радимо Вам прочитати часопис "Українська Думка" (Лондон) від 16 квітня ц. р. Там на третій стор. є таке:

"Стоук-Трент. Академія-концерт на пошану пам'яті Т. Шевченка і Т. Чупринки відбулася в нашій громаді в неділю, 29 березня ц. р., заходами управи Осередку СУМ."

Крім того Сл. Пам'яті Роман Шухевич перед Богом є Роман, а не Тарас, тому й не личить відправляти панахиди за "Тараса", а таки за Романа, бо так його колись охрестили. А що Ви вкрадете від Шевченка і причепите йому, то від того нікому чести не прибавиться.

ПРО ВИЗНАЧНІ МІСЦЯ ПОЛТАВИ

Кожне місто має свої визначні місця. Чимало пам'ятників та музеїв є і в Полтаві: місця, зв'язані з історією Полтавської битви, з життям І. Котляревського, М. Гоголя, Панаса Мирного, В. Короленка.

Одним з таких місць у Полтаві є Біла альтанка поблизу Червоної площі, в кінці головної вулиці — вулиц імені Сталіна. Звідси, з гірки, влітку відкривається чудовий краєвид на місто, на мальовничу долину Ворскли й безмежні зелені простори.

Та не тільки цим знаменита гірка. Під час оборони Полтави в 1709 році тут була Сампсонівська укріплена вежа, а за нею Сампсонівські ворота Полтавської фортеці. Тут бував Петро І. З нагоди двохсотліття Полтавської битви на місці вежі було побудовано Білу альтанку з колонадою. Поруч неї над кручею стоїть будиночок, в якому жив і працював Іван Котляревський. Пізніше, в 1845 р., у цьому будинку Тарас Шевченко написав дві відомі акварелі "Хата Котляревського" та „Хрестовоздвиженський манастир у Полтаві". Тепер недалеко від цієї гірки міститься гордість полтавчан — художній музей.

В роки війни альтанка була зруйнована, як і багато інших будівель міста. Уже відбудовані всі підприємства, школи, клюби, значна кількість адміністративних і житлових будинків, споруджено новий вокзал, клуб залізничників, багатоквартирні будинки, зеленіє поле стадіону. Не знайшлося тільки коштів для відбудови знаменитої альтанки.

Трудящі Полтави на зборах активу й через обласну газету не раз уже радили міськвиконкому впорядкувати улюблене місце відпочинку, розширити площу, освітити її. У 1947 році було навіть складено проєкт альтанки, який ввійшов у комплекс об'єктів, зв'язаних з організацією музею історії Полтавської битви. Однак і досі тут голо, незатишно, а ввечері ще й темно.

Така ж темрява і в сквері на Червоній площі. До речі, площею це місце можна назвати тільки умовно, бо й досі навкруги чимало пустирів, руїн. Тимчасом з площею зв'язана історія виникнення Полтави. Саме тут, на крутому березі Ворскли, понад 1000 років тому сіверяни збудували своє поселення. Під час археологічних розкопок в 1946 році експедиція Інституту історії матеріяльної культури Академії наук СРСР знайшла на цьому місці землянку поселення VIII-IX століть та багато інших цінних пам'яток. Але на цій площі ви не побачите ніякої таблички, ніякої позначки, що нагадувала б про її історичне значення. („Літ. Газета").

АРХІТЕКТУРНІ ПАМ'ЯТКИ В МЕДЖИБОЖІ

Недалеко від Проскурова розташоване стародавнє місто, нині районний центр Кам'янець-Подільської області, — Меджибіж. Це невеличке місто відоме своїми чудовими пам'ятниками архітектури. Серед інших стародавніх споруд найбільш цікавою є фортеця XV-XVII ст. і костьол XVII ст. Комплекс архітектурних споруд фортеці зареєстрований в Управлінні в справах архітектури при Раді Міністрів УРСР як пам'ятник архітектури загальносоюзного значення, а костьол — як пам'ятник архітектури республіканського значення.

Всередині фортеці є так званий "палац Синявського" і невеликий храм. Всі споруди оздоблені різьбленими кам'яними архітектурними деталями. Костьол, розташований поблизу фортеці, являє собою зразок зодчества XVII сторіччя.

Як же охороняються і використовуються ці унікальні споруди? Треба прямо сказати, що Кам'янець-Подільський обласний відділ у справах архітектури мало дбає про охорону і збереження пам'ятників нашої вітчизняної культури.

У роки Великої Вітчизняної війни був зруйнований дах на ряді споруд фортеці. Тепер розвалюються стіни, сходи і перекриття "палацу Синявського" руйнуються. Несправність дренажної системи привела до того, що деякі стіни і бастіони осідають. Штукатурка фасадів споруд і фортечних стін подекуди зовсім осипалась.

Відбудовувати ці приміщення повинні торговельні організації, які використовують їх під склади товарів.

Однак керівники цих організацій нічого не зробили для поточного ремонту і відбудови використовуваних приміщень.

Кам'янець-Подільські обласні організації повинні подбати про охорону пам'ятників архітектури в Меджибожі. („Літ. Газета")

РОСІЙСЬКИЙ ІМПЕРІЯЛІЗМ ТА ЕКСПОРТ ЛІТЕРАТУРИ.

(Зак. з 2-ї стор. обкладинки)

раз, в 1951 році — у вісімнадцять раз, а за перший квартал 1952 року трудящі Чехословаччини придбали стільки радянських книг, скільки за весь 1949 рік. Лише у 1951 році в Чехословаччині було видано близько 600 художніх творів радянських авторів тиражем у вісім мільйонів примірників. Читальні заль державних і приватних бібліотек завжди переповнені.

У Болгарії з усіх книг, що видаються, половину становить радянська література.

У 1950 році в Китаї за далеко неповними даними було перекладено і видано 200, а в 1951 році понад 500 радянських художніх творів.

Величезною популярністю за рубежем користуються твори радянської драматургії. Наші п'єси не сходять зі сцени в країнах народної демократії. У сезоні 1951-1952 рр. в 118 театрах Чехословаччини ішли 87 радянських п'єс. В 1951 році на румунській сцені було показано 40 творів радянської драматургії.

За роки радянської влади визначних успіхів досягли літертури братніх республік, українська, білоруська, грузинська, азербайджанська, таджицька та ін. Кращі твори національних літератур користуються великим успіхом серед трудящих зарубіжних країн. Протягом останніх двох років в двадцяти зарубіжних країнах було видано понад 45 творів 35 українських радянських письменників — О. Корнійчука, П. Тичини, М. Бажана, А. Малишка, О. Гончара, В. Собка, Н. Рибака, Ю. Яновського, П. Воронька, І. Рябокляча, М. Стельмаха, І. Муратова, Ю. Смолича, С. Скляренка та ін."

ЦІКАВІ ДОКУМЕНТИ ПРО М. С. ЩЕПКІНА ТА К. Т. СОЛЕНИКА

Комітет в справах мистецтв при Раді Міністрів СРСР запропонував Одеській державній консерваторії імені А. В. Нежданової створити історію музичної культури м. Одеси.

Другий рік науковий колектив консерваторії працює над цією книгою. Вже зібрано багато цінних документів про музичне минуле міста. Водночас виявлено цікаві матеріяли про місто Миколаїв і Миколаївську область. Серед них значний інтерес становить афіша, видрукувана в 1837 році у м. Вознесенську (Миколаївської обл.).

23 серпня (за старим стилем) — як ми читаємо в знайденій афіші, — російська трупа під керівництвом М. С. Щепкіна дала у Вознесенську спектакль, у якому взяли участь великий російський артист М. С. Щепкін і видатний артист українського театру Карпо Трохимович Соленик.

Син М. С. Щепкіна говорив: "Михайло Семенович чудово знав Україну тому, що довго служив на сцені в Полтаві й Харкові. Він незрівняно грав українців у „Наталці Полтавці" і в "Москалі чарівнику". Тоді ніхто не міг зрівнятися з ним у цих п'єсах, виключаючи хіба відомого тоді в Харкові артиста Соленика, який приводив у захоплення самого Щепкіна."

Карпо Трохимович Соленик (1811-1851), діяч українського театру, багато зробив для утвердження реалізму на сцені. Його гра викликала захоплення сучасників. Микола Васильович Гоголь вважав К. Т. Соленика видатним актором і готував його в перші виконавці ролі Хлестакова. Гоголь говорив, що Соленик „рішуче комічний талант".

М. С. Щепкіну і К. Т. Соленику довелося зустрітися у серпні 1837 р. на сцені Вознесенського театру.

До 1941 р. Вознесенський театр, на сцені якого грали колись Щепкін і Соленик, зберігся майже без змін. У 1941 році зруйнований був також будинок театру.

Зараз театр відбудовується. Незабаром на стіні відновленого театру буде встановлена меморіяльна дошка з написом, що у Вознесенському театрі виступав великий російський артист М. С. Щепкін. ("Літ. Газета")

НОВІ КІНОФІЛЬМИ КИЇВСЬКОЇ КІНОФАБРИКИ

Недавно в Києві закінчено знімання фільму-спектаклю за комедією Ів. Тобілевича "Мартин Боруля". У фільмі знімались Гнат Юра (Боруля), М. Крушельницький (Омелько), В. Чайка, О. Кусенко, С. Олексієнко, Н. Яковченко, Д. Милютенко та інші.

Оператори фільму — Г. Олександров та С. Ревенко. Художнє оформлення — М. Солоха.

Перед тим було знято фільми-спектаклі за п'єсами Ів. Франка "Украдене щастя" та О. Корнійчука — „В степах України".

Тепер відбувається знімання опери С. Гулака-Артемовського "Запорожець за Дунаєм". У цьому фільмі знімаються Марія Литвиненко-Вольгемут, Іван Паторжинський, Михайло Гришко та Єлисавета Чавдар.

Кінчаються також роботи над фільмом "Над Черемошем" (за повістю Мих. Стельмаха). Скоро також вийдуть з фабрики документальні фільми "На Дунаї" та „Львів".

ТВОРИ УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ ЛИТОВСЬКОЮ МОВОЮ

У Державному видавництві художньої літератури Литви систематично виходять твори українських письменників у перекладах на литовську мову. Так, наприклад, видані "Кобзар" Т. Шевченка, „Вибрані твори" М. Коцюбинського, збірка віршів П. Тичини, "Прапороносці" О. Гончара.

Недавно в Каунасі видано книгу "Українські новелі". Сюди ввійшли твори І. Франка, В. Стефаника, М. Черемшини, О. Кобилянської, С. Васильченка, О. Гончара, Н. Рибака, Ю. Яновського, Я. Галана, А. Головка, П. Козланюка, І. Рябокляча та інших. ("Літ. Газета")

ЮВІЛЕЙ ДИТЯЧОЇ ПИСЬМЕННИЦІ Н. ЗАБІЛИ

Ювілейний вечір присвячений 50-річчю з дня народження та 30-річчю літературної діяльности дитячої письменниці Н. Забіли, відбувся 18-го квітня в приміщенні клюбу Спілки радянських письменників України.

Вечір відкрив відповідальний секретар Спілки Ю. Збанацький. Доповідь про творчий шлях Н. Забіли зробив поет В. Бичко.

На закінчення ювілейного вечора відбувся концерт, в якому взяли участь дитячий хор 155 середньої школи, артист М. Частій, артистка Н. Костенко, артист А. Григор'єв та інші.

З приводу ювілею, Наталя Забіла нагороджена Почесною грамотою Верховної Ради УСРР.

„ДІЛА САМІ ЗА СЕБЕ ГОВОРЯТЬ"

КІЛЬКА ПРОГРЕСИВНО-КОНСЕРВАТНИХ ДОСЯГНЕНЬ.

ДЛЯ КАНАДИ

- Конфедерація
- Приєднання канадійського Заходу
- Перший іміграційний закон
- Північно-західня кінна поліція
- Канадійська Тихоокеанська Залізниця (СіПіаР)
- Однакове і загальне виборче право для чоловіків
- Модерна банкова система
- Установа цивільної адміністрації
- Контроля канадійської закордонної політики
- Перше визнання профспілок
- Перший робітник міністром праці
- Винагорода для федеральних працівників
- Канадійська Національна Залізниця (СіоНаР)
- Принцип старечих пенсій
- Виборче право для жінок
- Допомоги й пенсії для ветеранів
- Дипломатичне закордонне представництво
- Національний житловий закон
- Фармерський закон про збут
- Канадійське Подорожнє Бюро
- Канадійська Радіонадавча служба
- Канадійська Пшенична Управа
- Визнання федеральної відповідальности
- Канадійський банк

Від 1867 року Прогресивна Консервативна Партія мала вирішальний вплив на формування долі Канади. "Нашим завданням", — говорив Сер Джан Макдоналд майже сто літ тому, — "повинно бути поширення засягу нашої партії в такій мірі, щоб вона могла включити в себе кожну особу, яка бажає бути зарахована як прогресивний консерват і яка схоче підтримати нас у цілому ряді заходів, щоб за їх поміччю покласти край цьому розкладові, який руйнує теперішний уряд..."

Прогресивна Консервативна Партія безперервно тримається тих засад; вона була засобом, за допомогою якого Канада прийшла до своїх найбільших досягнень, подаючи ідеї та здебільша ініціюючи всі ті речі, які складаються в наш, канадійський, спосіб життя.

Прогресивна Консервативна Партія з гордістю зараховує до своїх досягнень між іншими перше визнання за працюючими права на організацію, прийняття у принципі старечих та інших пенсій, призначення вперше члена робітничої спілки міністром праці, організацію забезпечення від безробіття, федеральна допомога для житлової розбудови, така ж допомога провінціям і самоурядним громадам у випадку безробіття.

Прогресивна Консервативна Партія здійснила, не зважаючи на страшні протести опозиції, ідею Канадійської Тихоокеанської Залізниці (СіПіаР), зв'язуючи таким чином наші слабі й розкинуті провінції. Кілька ж літ опісля, дякуючи її заходам постали: Канадійська Національна Залізниця (СіеНаР), Канадійська Радієва Спілка (СБС), летовища Трансканадійських Летунських шляхів, Канадійський Банк, публичне користування електростанціями, тощо.

Тепер знову відчувається криза в нашому громадському житті. Задовге володіння витворило в теперішньому уряді жадобу влади, зарозумілість і почуття самозакохання, байдужність до справ сірої людини, презирство до представників народу в парляменті, недбальство й недоліки при витратах державних коштів, безоглядність на обов'язки, які покладені на громадянство, зокрема на робітників, яких оподатковує наш уряд, щоби покривати свої неспівмірні й не завжди конечні видатки.

Прогресивна Консервативна Партія спровокована таким поганим станом речей, щераз підтверджує свою давню віру в чесність і незалежність уряду, наново стверджує свою готовість боротися за відновлення чесноти й продуктивности державної адміністрації; ставить собі завдання відновити вирішне становище парляменту і зменшити ці не завжди конечні видатки, які часто є причиною недостатків і лиха людности.

Всім тим, які вірять, що не все гаразд з веденням урядових справ в Оттаві та що чверть століття — задовгий час для влади одної партії, Прогресивна Консервативна Партія пригадує, що вона є єдина партія, за допомогою якої може прийти оздоровлення і що вона приготована та має всі дані на те, щоб знову перебрати свою історичну місію звільнити Канаду від кризи.

У переконанні, що наш обов'язок є очевидний і конечний у теперішний час, ми просимо вашої допомоги й поради, щоб осягнути мету, яка є перед нами.

The Progressive Conservative Party of Canada

НАЙКРАЩІ РЕЧІ І ПО НАЙНИЖЧИХ ЦІНАХ КУПИТЕ В УКРАЇНСЬКІЙ КРАМНИЦІ

G. Luk's Electrical Appliance Company

Маємо великий вибір електричних й газових кухонь (Мофет стов), холодильників, пральних машин, машин до чищення підлог та килимів, радіоапаратів, диванів (честерфілди), п'яно-акордіони та інше.

ГАРАНТУЄМО: НИЗЬКІ ЦІНИ, ВИГІДНІ СПЛАТИ, ГАРНУ ОБСЛУГУ ТА ДОБРУ ЯКІСТЬ КУПЛЕНИХ У НАС РЕЧЕЙ.

797-799 DUNDAS ST. W. TORONTO, ONT.
— Телефон: WA 9228

КУПУЙТЕ! ПРОДАВАЙТЕ!

Доми, підприємства і всякі інші нерухомості за посередництвом найбільшого в Онтаріо українського бюра посередництва

R. TESLIA — Real Estate

Бюра в Торонті:

1. 863 Bloor Str. W.
   Tel. KE. 9459
2. 575 Queen Str. W.
   Tel. WA. 2646

Бюро в Гамільтоні:

1294 King Str. East,
(Ріг Майн)
Tel. 93559

Проводимо асекурацію від вогню, асекурацію авт тощо.

Обслуга чесна, скора, фахова!

НАЙКРАЩА НАГОДА В ТОРОНТІ ЗРОБИТИ ЗАКУП ВАРТІСНИХ ФУТЕР.

Не тримаємо футер на другий сезон... Ось ціни на цій випродажі. Користайте з цих знижок!

	WERE	NOW
FUR JACKETS	$ 99.00	$ 49.00
Russian SQUIRREL CAPES	175.00	79.00
ELECTRIC SEAL (Dyed Rabbit)	189.00	95.00
GREY PERSIAN LAMB (Sides)	249.00	125.00
BROWN PERSIAN LAMB (Paws)	299.00	149.00
MOUTON (Processed Lamb)	269.00	135.00
RACCOON (Blended)	349.00	175.00
MUSKRAT (Blended)	395.00	195.00
PERSIAN LAMB (Dyed Black)	450.00	225.00

- Два роки гарантії.
- Позамісцеві, відвідайте нас перед закупом.
- Відчинено щодня до 9 вечора.
- 4 можливості купна: готівка, бюджет, відложення, кредит.

Reliable Fur Co.
MANUFACTURING FURRIERS
568 Queen W. WA. 2341
(at Bathurst)

ГАРНІ Й ДОБРІ РЕЧІ ПО НАЙМЕНШИХ ЦІНАХ КУПИТЕ В УКРАЇНСЬКІЙ КРАМНИЦІ

Royce Radio Furniture & Co.

ВЛАСНИК: ЛЕВ ДОПТА

Маємо великий вибір меблів, радіоприймачів, електричних та газових кухонь, холодильників, пральних машин та інших господарських речей.

МИ ВАМ ПРОПОНУЄМО: ЯКІСНІ РЕЧІ, НИЗЬКІ ЦІНИ, ВИГІДНІ СПЛАТИ, ЧЕМНУ ОБСЛУГУ.

Наша адреса: 1529 Dupont St. Toronto, Ont. Телефон: LL 0175